

sosyal adalet

11 HAZİRAN 1963 SALI

HAFTALIK SIYASI GAZETE

YIL: 1 SAYI: 13 FIATI: 1 LIRA

MALİ KAYNAKLAR

İSYAN SANIKLARINI

NİÇİN DESTEKLEDİ?

DEMOKRÂSİ
GÜÇLÜKLERİ
CÖZECEKTİR

SENDİKACILIK
TEHLİKEDE!

İŞÇİLER, KENDİ KENDİLERİNİ HAPSETTİ

HAFTANIN OLAYLARI

Silâhli ayaklanma Sanıkları adalet önünde

20-21 Mayıs olaylarının sanıkları adalet önünde hesap vermeye başladı. 1. Sıkı Yönetim Mahkemesinde 103 kişi hakkında Savcı Turгут Akanın okuduğu son tahkikatın açılmasına dair kararda 36 kişinin idamı, 55 kişinin 5 - 15 yıl, 10 kişinin 4-12 yıl, 2 kişinin de 1 yıldan az olmamak üzere hepsi istendi. Kararname isyanın «acı, çirkin ve âdi» içyüzünü açık ortaya seriyordu. İhtilâlin nasıl hazırlandığı, 22 Şubatçıların, 14'lerin, 11'lerin nasıl ihtilâl gurupları meydana getirdiği anlaşılıyordu. Grupların temasları, çeşitli toplantılardan sonra ihtilâl liderliğinin elde buldurmak için Talât Aydemirin nasıl acele ettiği de kararnamede belirtiliyordu. Anlaşıyordu ki; bir kısım siyasiler, ve onların başsalları, «Orduyu yıpratmak, parçalamak ve siyasî emellerine âlet etmek istemekteydi, 22 Şubattan uslanmayanlar gerici ve intikamcı unsurların da maksatlı tahrikleri ile Orduyu ayırıcı faaliyetlere girişmişlerdi. Anayasayı ortadan kaldırmak amacı güden bu çabalar, Başbakan İsmet İnönünün Mecliste belirttiği gibi bir takım «mali kaynaklardan» faydalanıyorlardı. Bu «mali kaynakların» neler olduğu, kimlere para verdiği, duruşmalarda ortaya çıkacaktır.

Aziz Nesin, geçen sezon İstanbul Şehir Tiyatrosunda seksen kere temsil edilmiş olan «Biraz Gelir misiniz?» adlı oyununu Profesör Herbert Mezig «Meister Match» adı ile Almancaya çevirmiş ve bu oyun Almanya'da Schwerin Devlet Tiyatrosunda 27 Mayıs'ta ilk temsili yapılarak oynanmaya başlamıştır. Prömiyere çağrılı olan Aziz Nesin ve eşi Almanya'ya gidememişlerdir. İlk temsilin sonunda alkışlar yirmi dakika sürmüş veseyiciler kırk bir kere perdeyi açarak sanatçıları çağırıp alkışlamışlardır. Başrol olan Match Usta'yı oynayan Devlet Tiyatrosu General Intendantı Profesör Martin Hellberg bir çok ödülleri kazanmış ve Barış armağanını almış olan dünyaca tanınan ünlü bir sanatçıdır. «Meister Match» California'da Pasadena Playhouse'da, Budapeşte'de ve Prag'da da sahneye konulacak ve Paris'te L. ARCHE serisinin kitap olarak da yayınlanacaktır. Bu piyes bugüne kadar altı yabancı dile çevrilmiştir.

kü düzen içinde keyfleri yerinde olanlar, yarının hesabını da şimdiden gözetlemekteydiler. Ortaya bir ihtilâl lâfıdır çıkmıştı. İhtilâl yapacak olanların eğilimleri bilinmiyordu. Ama başlangıçta onlara para babalarının yardımı akıtılacak olursa, ihtilâl hangi istikamete yönelirse yönelsin, yine para babalarının iki eli yağda olmalıydı.

Kendi servetlerinin menfaatinden başka şeyi düşünmeyecek kadar bencilgeçenlerin adları ortaya çıkınca şahısların hadi hesabı olmayacaktı.

Tümamiral Adli Amir Celâl Eyiçioğlu'nun imzaladığı kararnamede olaylarla ilgili netice ve istek şöylece belirtiliyordu:

«Maznunların türlü saklama çare-

lerine bağ vurarak aydınlatmak istememelerine rağmen Dünya ve Millet önünde açık olarak işlenmiş bu kanlı suçun, bulunabilen failleri Yüksek Mahkemeye arz edilmiştir.

Cumhuriyet Ordusunun şanına gölge getirmeye kadar varan bu sefil hareketin masum kurbanları ve ebediyen sakat kalmış mağdurları ile asıl davacısı olan Türk Milletinin ve Türk Silahlı Kuvvetlerinin vakur olduğu kadarı içli adalet talebini de Yüksek Mahkemeye sunuyoruz.

Bu talebin isafı mağdur edilen milletimizin ve Silahlı Kuvvetlerimizin yegane tesellisi olacaktır. Bu itibarla yukarıda hüviyetleri ve müsnet suçları yazılı maznun

lar hakkında son tahkikatın açılmasına ve 7 Haziran 1963 Cuma günü saat 9.30 da Ankara Sıkı Yönetim Komutanlığı 1 Numaralı Askeri Mahkemesinde duruşmalarının icrası ile mahkumiyetlerine karar verilmesi iddia ve talep olunur.

Petrol davası ve gerçekler

Senatör Esat Çağa, Batman rafinerisinin stoklarının satılmaması ile ortaya çıkan önemli davayı Senato'ya getirdi. Petrol, Türkiye'nin kalkınması için son derece hayati önem taşıyordu. Fakat yabancı şirketlerin çeşitli hareketleri, Türk petrolü aleyhinde geliyordu. Türkiye Petrolleri anonim ortaklığının gelişmesi çeşitli engellerle önleniyordu. Bu ortaklığa, dolayısı ile Türk petrolüne üvey evlât muamelesi yapılıyordu. Mevcut kanunlara karşı da işlemler yapıldığı iddia ediliyor, yerli ham petrole önem verilmemesinin memleketi her yıl milyonlarca döviz kaybına sebep olduğu rakamlarla ortaya konuyordu. Nerde ise Türk petrolü, sanayi bakanlığının kararları ile sahihsiz duruma düşürülüyordu. Konu her açıdan büyük önem taşıyordu.

Türk petrolüne büyük umutlar bağlanmıştı. Türk petrolü bol bol çıkacak ve Türkiye hayal ettiğimiz kendi yağ ile kavrulma seviyesine varacak ve petrol idhaline ihtiyaç duyulmayacaktı. Oysa Mersin Rafinerisinin çalışma düzeni bu hayalleri gerçek yapmayı önleyici yabancı şirketler politikasının emrinde idi. Hükümet petrol konusunda yanlış yolda olduğunu birbirini nakzedilen kararları ile ortaya koyuyordu. 9 aylık gecikmelerle Türk petrolü zarara uğramıştı. Yılda 100 milyon lira tasarruf mümkün olmamış, üstelik Batman rafinerisinin elinde 115 bin ton ham petrol kalmıştı.

Suphi Gürsoytrak da petrol konusunun önemini belirten bir konuşma yaptı. Böylece Çağa ve Gürsoytrak Türk petrolünü, Sanayi Bakanı Çelikbaşa karşı korumak oluyordu. Gürsoytrak'ın Petrol konusundaki görüşlerine gelecek sayıda değineceğiz.

TOPLUMDA N ÇİZGİLER

Uç öğrencinin büyük merakı

İngilterede üniversitede siyasal bilgiler, sosyoloji ve psikoloji tahsil yapan iki İngilizle bir Amerika genç Hindustana giderken Türkiye'ye de geldi. İngilizler genç karı kocalardı. Nigel ve Tirril Harris. Arkadaşları Gavin Mac Fadyen Amerikalı idi. Amerikada gelişen bir partinin mensubu idi: Sosyalist parti. İngiliz öğrenciler de İşçi Partisi üyeleri idi. Türkiye'de bir İşçi Partisinin mevcut olduğu nu büyük memnuniyetle öğrenince Parti merkezini ziyaret etmek ten kendilerini alamadılar. Genel Başkan M. Ali Aybar'dan randevu istediler. Görüşme saatlerce sürdü. Genç toplumcular Batıda bir numaralı meselenin nükleer savaş tehlikesi olduğunu söylediler. Aybar geri kalmış memleketlerin bir numaralı meselenin gerilikten, açlıktan kurtulmak olduğunu belirtti. Bunun için de geri kalmış toplumların ekonomik özgürlüğe kavuşmaları gerektiğini, uzun uzun anlattı. Geri kalmış toplumların köklü dönüşümlerle kalkınmaları

na yardımın Batı dünyasına da yeni bir ufuk açacağını genç konuklar da anladılar. İstanbulu gezmeğe gelen üç toplumcumun, T.I.P. Genel Başkanını ziyaret, onun fikirlerini öğrenme istekleri, toplumdaki gelişmelerin yönünü de belirtiyor.

Kartal Hükümet hkimine ilgi

Sağlık Bakanlığı, bir şikâyet üzerine Kartal Hükümet hekimi Yavuz Aktoğuyu Yozgata tayin etti. Çevresinde işçi dostu olarak tanınan Aktoğunun Kartaldan alınması kararı üzerine işçiler harekete geçtiler. Aktoğunun değiştirilmesini istediler. Kartalda çıkan Halkimiyet gazetesi: «Hükümet tabibinin nakli konusunda vatandaşların öfkesi devam ediyor» diye başlık koydu. Aktoğu hakkındaki tazyinin durdurulması için kaza derneklerinin faaliyete geçtiği bildirildi. Kartaldaki Koalisyon gazetesi işçi ve fakir hekimi Yavuz Aktoğunun tavini üzüntü yarattı» diye yazdı. Hattâ «Kartalda Anayasa çiğneniyor» diye manşet attı.

Bir hekimin çevresinde bu kadar sevgi yaratıktan sonra bir kişinin nedeni belli bir şikâyeti üstüne çevreyi hiçe saymanın yeri olmasa gerek demokraside. Toplum ne kadar örgütlenir ve hak sızlığı kabul etmezse, yönetim o kadar halktan yana olur. Aktoğu ayni yerinde bırakılacağına söreceğiz elbet.

Kiralar serbest kalınca ne olacak

Kiraların serbest bırakılacağı haberi şimdiden ortalığı altüst etti. İleride neler olabileceğini şu haber şimdiden gösteriyor: Kapalı çarşıda örücülerdeki 5 katlı Çarşı Han'ın sahibi Ahmet Oğan, kiracılarını birer birer zıyarat ederek kendilerinden biner, lira aylık istemiş. Kiracılar bu parayı veremeyeceklerini söylemişler. Mal sahibi küfrete. Kavga olmuş. Polis yetişmiş, bir linç olayının önüne güçlkle geçmiş. Gelirlerinden yüzde 35 - 40'ını kiraya ayıranlar, bundan daha fazlasına katlanamayanlardır. Kira

50 milyonluk servet bıraktı

Tütüncü İhsan diye anılan İhsan Doruk, gözünü tedavi ettirdi. İyiden iyiyeye ele alınmalıdır, mek için gittiği İspanyada öldü. Cenazesi getirildi ve defnedildi. Eşi Sükran Dorukla, çocuklarına ve eski eşi Cahide Sonku'dan olan çocuklarına 50 milyon liralık servet bırakmış. Şimdi 50 milyonun paylaşılması davası başladı. Tütüncü İhsan, bugünkü sosyal adalete aykırı çalışma düzeni içinde har vurup harman savurduktan sonra 50 milyon miras bırakabiliyor. Bu miras da, hiç bir emek vermeden bir kaç çocuğa kalıyor ve onlar bu servetin sahibi olabiliyorlar.

Özel sektöre çok haklar tanıyan emeğin gerçek değerinin verilmemesi memleketimizde bir 50 milyonluk miras bile, miras hukukuna engel olmak gereğini anlatır. Kaldı ki bir tütüncü Ahmet, tütüncü Fatma, tütüncü Recep, tütüncü Hüseyin, asgari ücretin 15 liraya çıkarılması için yıllardır didinir durur. Özel sektör de «kazanamıyor»

«uz ki verelim» denmekte ısrar eder. Bir ölümler bile, yaşanırken söylenen yalanı bemen ortaya çıkarıyor.

Eşkiya yataklığı yapan bir Topaloğlu

Adanadan varılan bir haber, Çukurovada dönen dolaplar hakkında Kadırlı Kıymakamı Mehmet Can'ın sürdürülmesinden sonra, çok şeyler anlattı. Eski işçileri Bakan Ahmet Topaloğlunun kardeşi Bekir Topaloğlu, Kozanda türeyen bir eşkiyaya yakınlık yaptığı iddiası ile tevkif edildi. Veli Dilci adındaki şaki, çeşitli suçlardan sonra dağa kaçmıştı. Jandarmalar, bir çok kimselere zarar veren kaçağı yakalamak isterlerken izini kaybediyorlardı. İncelemeler gösteriyor ki Veli Dilciye Bekir Topaloğlu yataklık yapıyor.

Bir kısım kişilerin suçluları hi-maye etmesi, onları gizlemesi, o kişilerden kendi kanunsuz çıkarları için yararlanma istegindedir. Toplumda bu gibiler ne yazık ki hâlâ var.

YATIRIM BANKASI BİR ÖZEL SEKTÖR TRÖSTÜ OLUYOR

Özel sektörün bilinçli çabaları devlet sektörü aleyhine büyük bir hızla ve emin adımlarla geliyor. Aşağıdaki yazıda Meclis denetinin bile nasıl yok edilmekte olduğu, mutlu bir azınlığın semirmesi için nelere başvurulduğu açık görülüyor Yahya Kanbolat, büyük bilgi ve inceleme ölçüsü ile konuyu açıyor

Bugün devlet işletmelerimizin defter kayıtlarına göre ödenmiş sermayeleri 6.5 milyar lirasına ulaşmaktadır. Ancak enflasyon dolayısıyla gerçek değerleri bugünkü rayiçle 50 milyar lira civarında olduğuna tahmin edilmektedir. Devlet işletmelerimizin defter kayıtlarındaki bu değer düşüklüğü, hâlâ pek çok işverenimizin ağzından duyulmaktadır. İşte Devlet Yatırım Bankası milletini malî olan bu 50 milyar liranın hakkında, millet parasını işverene kredi şeklinde vererek gelmek amacıyla gütmektedir. Devlet Yatırım Bankası kanun tasarısının 6. maddesine göre, «Bankanın sermayesi bir milyar liradır». Banka bu sermayeyi temin yolunda Amortisman ve Kredi Sandığı ile İş Finansman Fonunu olduğu gibi yutmakta ve kalan sermaye de bütçe kanalı ile sağlanmaktadır. Şüphesiz bir milyar lira, milletini 50 milyar lirasını işverene yedirmek için kâfi bir miktar değildir. Banka devleti işletmecisi olarak tasfiye ve yerine sahte işvereni yaratma çabasında, yabancı memleketlerden kredi ve bağış şeklinde sermaye yardımı göreceğini 5. maddede anılmaktadır. Ancak Beş Yıllık Kalkınma Planının 1963 yılı tatbikatı için ihtiyaç duyulan iki milyar dış yardımı temin yolunda, devlet olarak ne kadar güçlüklerle maruz kaldığımız meydandadır. Şu halde şimdiden, 50 milyar değerindeki devlet işletmeciliğinin tasfiyesinde dıştan limit edilen çapta kredi ve bağışın bulunamayacağı söylenebilir. Zaten yabancılar daima Türkiye'ye: «Evelâ kendinize güveniniz» öğütünde bulunurlar. Yanâ her şeyden evvel memurun, işçinin birikmiş paralarına devlet hazinesine ve para fabrikasına sırtımızı dayamayı öğreniniz.

Asıl dayanak

Tasarı da dış sermaye kaynaklarını uzun uzun saymasınca rağmen, asıl güvencin iç kaynaklara müteveccih olduğuna açıklanmaktadır. Sekizinci maddeye göre: «Banka Maliye Bakanlığının kefaleti ile sermayesini sınırlı olmak üzere tahvil çıkarmak suretiyle borçlanmaya yetkilidir.» Ancak Tasarruf Bonolarının dışarıda % 70 oranında kurl dışı gözetimine alınması, bu tahvillerin de ne gibi bir muameleye maruz kalacaklarını şimdiden tasavvur etmek kabildir. Fakat tasarı işçinin, memurun parasına ve tasfiye maruz kalacak İktisadi Devlet Teşekküllerinin kârlarına güvenmektedir. Tasarının 5. maddesinin ikinci fıkrasına göre Emekli Sandığı ve İşçi Sigortaları Kurumunu, Bankanın çıkaracağı düşük faizli ve uzun vadede tahvillerini satın almak zorunda bırakır. Dokuzuncu maddeye göre de: «Kamu İktisadi Teşebbüsleri, devamlılık arzeden finansman fazlalarını Banka tahvilâtına yatırıma mecburdurlar». Bu iki maddeyle memur ve işçinin emeğinden kesilerek ve onlara harcansınca amaçla birlikte 100 milyarlarca lira, sabık İktidar zamanında görülmemiş bir cömertlikle işverenlerimize emrine verilmektedir. Yine aynı maddelerle İktisadi Devlet Teşekküllerinin kârları tahvilât şeklinde altında Devlet Yatırım Bankasına devredilmekte ve teşekküllerin yatırım imkânı fiilen ortadan kalkmaktadır.

Kârlar ve düşük faiz hadleri

Çünkü tasarının 2. ve 10. maddelerine göre kamu İktisadi Teşebbüsleri, ihtiyaç duydukları yatırım miktarını Devlet Yatırım Bankasından kredi olarak karşılarlar. Böylelikle devlet işletmeleri kârlarına, Bankanın hıfz ettiği nisbette zime yatacaklardır. Ama bu paralarını, Bankanın hıfz ettiği nisbette ve yüksek faizle kredi şeklinde çekip yatırım yapabileceklerdir. Bu şekilde İktisadi Devlet Teşekkülleri ve 50 milyarlık değerini idaresi tamamen Bankanın kontrolünde altına girmektedir. Bu mekanizma sayesinde işverenlerimiz sermayeyi ve tedrici şekilde devlet işletmeciliği

de tasfiye edilecektir. Ancak bu sermaye kaynakları da güphenir İktisadi Devlet Teşekküllerini kârlarında tasfiye etmek ve onları işverenlerimize hediye etmek içinde kâfi gelmeyecektir. Tasarı buna da hesaba katmıştır. Beşinci maddenin üçüncü fıkrasına göre Banka, mükelleflerin birikmiş vergilerini hazineden kredi ve avans şeklinde alabilecektir. Bu da yetmediği takdirde «Bankanın tahvilleri, Devlet tahvillerinin sahip bulduğuna her türlü ihtiyaç ve avantajlara» malik olduğu için, Devlet Yatırım Bankası tahvillerini Merkez Bankasında rahatça kirâlanıp para çekebilecektir. Bu şekilde memleketteki bütün sermaye kaynakları, işveren yaratma ve devlet işletmelerinin tasfiyesi yolunda adım adım Devlet Yatırım Bankasının emrine tahsis edilmekte ve tahvil içinde bu kaynaklar yetmediği takdirde kendisine enflasyona başvurmak başka kanunla tamamlanmaktadır. Devlet Yatırım Bankası adı verilen ve gayri tahripten başka olmayan bu korkunç ve işitilmemiş tröstle, milletini serveti yine milletini parası ile işverenlerimize devredilecektir.

Meclis müdahalesi fiilen kalkıyor

Reorganizasyon ve Devlet Yatırım Bankası kanun tasarıları, Büyük Millet Meclisinin tasfiyeleri müdahale etme imkânı fiilen ortadan kalkmaktadır. Çünkü İktisadi Devlet Teşekküllerinin tasfiyesi hareketinde tasarılar, Umumi Murakabe Heyetini ve dolayısıyla Meclisi elikoğu bağli bir seyir halinde bırakılmaktadır. Reorganizasyon tasarısı 3460 sayılı kanun ve Millî Bîrlük İdaresinin çıkardığı 23 sayılı kanunu kökünden tahrîp etmektedir. 3460 sayılı kanunun 7. maddesine göre umumi hükümlere bağli teşekküller «idari, mali ve teknik bakımından, Umumi Murakabe Heyetinin daimî nezaret ve murakabe altında bulunurlar». Sabık İktidar işverenlerimiz namına yapılan hesapsız sulatmaları gizlemek amacıyla, 3460 sayılı kanunun 1. maddesine dayanarak özel kanunlarla pek çok devlet işletmesi kurmuş ve bunları Umumi Murakabe Heyeti-

nin kontrolünde kurmuştu. Fakat 23 sayılı kanun 10. maddede, kuruluş şekilleri ne olursa olsun sermayesinin yarısından fazlasını devlet ve ya teşekküllere ait bulunan işbirlikli teşebbüslerin «daimî nezaret ve murakabesinde» Umumi Murakabe Heyetine tevdi etti. Ayrıca 23 sayılı kanun Umumi Murakabe Heyetini Başbakanlıktan ayırıp, onu Tezvil Organ Başkanlığına bağlamakla devlet işletmeciliğinde ilk defa olarak «millet mahmûn millet tarafından kontrol» ilkesini koymuş oldu. Bu şekilde Umumi Murakabe Heyeti, Meclisin bir alevi teknik organ haline girmiştedir. Devlet işletmelerinin murakabesi alanında 3460 ve 23 sayılı kanunların koydukları gayet müessir ilkelere açık

munzam bir raporla muttali olmak fırsatına kavuşacaktır.

Kökü kazınan ilke

Reorganizasyon tasarısı «daimî kontrol» ilkesini tahrîp ettikten gayri, 23 sayılı kanun koyduğu «millet mahmûn millet tarafından kontrol» ilkesini de kökünden yok etmektedir. Çünkü 23 sayılı kanunun 10. maddesi Umumi Murakabe Heyetini açıkça Büyük Millet Meclisine bağlar, ve bu heyeti Meclisin teknik bir organ haline getirirken, Reorganizasyon tasarısının 21. maddesi Anayasaya aykırı olarak Umumi Murakabe Heyetini tekrar Başbakanlığa bağlamaktadır. Umumi Murakabe Heyetinin, Meclis ile bağli tamamen kesilme, gazete havadislerine dayanarak düzenlenebilecek raporları Büyük Millet Meclisine göndermek yetkisi Başbakanlığa ait olmaktadır. Bu şekilde Büyük Millet Meclisinin Anayasaya da teyid edilen millet mahmûn üzerindeki kontrol yetkisi ortadan kalktığı gibi, Umumi Murakabe Heyetinin de teşekküller üzerindeki kontrol derecesi sıfır indirilmektedir.

İktisadi Devlet Teşekkülleri Reorganizasyon tasarısının ruhu Devlet Yatırım Bankası teşkil etmektedir. Reorganizasyon tasarısının 2. maddesi «teşekkül, müessesec ve işbirlik» kavramlarını ortaya atmaktadır. Tasarının 20. maddesinde, ancak «Teşekküllerin» özel kanunla gösterilen esaslar dahilinde Umumi Murakabe Heyetinin kontrolüne tabi olacaklarını bildirmekte, müessesec ve işbirlikler (6. maddeye göre işletmedeki devlet işbirliği sermayesinin yarısından fazla olabilir) Umumi Murakabe Heyetinin kontrolü dışında kalmaktadır.

Rir ve 4. kavram

Devlet Yatırım Bankası kanun tasarısında, devlet işletmeciliğinde dördüncü bir kavram ortaya atılmaktadır. Birinci maddeye göre Banka, Maliye Bakanlığa bağli bir «kamu İktisadi Teşebbüsü»dür. Üçüncü maddeye göre «kamu İktisadi Teşebbüsü»nden kast, Kamu İktisadi Teşebbüsleri ve İşbirlikleridir. Bu duruma göre «teşekkül, müessesec ve işbirlik» birer kamu İktisadi Teşebbüsüdür. Ama Devlet Yatırım Bankası ise Umumi hükümlere bağli olmayan ve sadece bir «kamu İktisadi Teşebbüsü»dür. Böylelikle «milletin hazzı ve potansiyel imkânlarıyla işleyecek bu işveren tröstü, basit bir kavramın ihdasıyla her türlü kontrolün dışında kalmaktadır. Bakanlar Kurulunun bile, bu işvereni semizletme tröstünün üzerindeki kontrol yetkisi, bir veto hakkından İleri gidememektedir. Bu şekilde Devlet Yatırım Bankasının kontrolü evvelâ Allaha ve sonra da işvereni insanına terk edilmiş olmaktadır.

3460 sayılı kanunun 43. maddesinde genel işletmecilik esaslarına uymak için konan hafif cezai müeyyideler, Reorganizasyon tasarısında işverenlerimizin hesabına elverişli geldiği için şiddetlendirilerek İktisadi cihetine gidilmiştir. Tasarının 32. maddesine göre «Teşekküllerle Müesseselerin paralarına ve para hükümündeki evrak ve senetlerine ve diğer mallarına karşı ve bilanço, tutanak rapor ve benzeri her türlü belge ve defterleri üzerinde işve (Devamı 6. Sayfadadır)

Yahya KANBOLAT

ğaya kavuşturup tekâmül ettirmek varken, Reorganizasyon ve Devlet Yatırım Bankası kanun tasarılarında, işveren namına tahriptâr faaliyet rahatça yürütülebilir için Umumi Murakabe Heyetinin vedolayısıyla Büyük Millet Meclisinin kontrol etme yetkisinin sıfır indirilmesi hususunda büyük gayret sarfedilmişti.

Yak edilen kontrol

3460 sayılı kanunun 7. maddesi İktisadi Devlet Teşekküllerinin idari, mali ve teknik bakımından Umumi Murakabe Heyetinin «daimî kontrol» altında olduklarını ilkesini koyarken, Reorganizasyon tasarısının 20. maddesi bu «daimî kontrol» esasını yok etmektedir. Bu maddeye göre «Teşekküller, özel kanunla gösterilen esaslar dahilinde» ancak Umumi Murakabe Heyetinin ve dolayısıyla Büyük Millet Meclisinin murakabesinde tabidir. Halbuki tasarının 9. maddesine göre teşekküllerin bağli oldukları Bakanlıkların, bu teşekküllerin hesapları ve işlemleri üzerindeki kontrol rolü hiç bir sınırlanmaya tabi bulunmamaktadır. Teşekküller üzerindeki şumulünün «özel kanunda» açıklanacağı hususunun ileri sürülmesi, 3460 sayılı kanunun ortaya attığı «daimî kontrol» ilkesini işvereni rahatça semizletme namına mahvedilmektedir. Umumi Murakabe Heyetinin ve dolayısıyla Büyük Millet Meclisinin teşekküller üzerindeki kontrolünün ne derece dar olacağını, tasarının 17. ve 19. maddeleri açık bir üpucu vermektedir. Bu maddelere göre «kesinleşen genel yatırım ve finansman programları ile bilançolar ve netice hesaplarının birer örneği ilgili bakanlık tarafından Umumi Murakabe Heyetine gönderilecektir. Halbuki teşekkül bilançolarının gazetelerde yayınlanması kanunî bir mecburiyettir. Tasarının 21. maddesine göre Umumi Murakabe Heyeti bu gazete havadislerini ve kesinleşen hesapların büyük bir titizlikle incelenecek ve düzenlenen raporları da Başbakanlığa gönderecektir. Bu raporlar Başbakanlık tarafından Büyük Millet Meclisine sunulacaktır. Meclis, gazetelerden öğrenebileceği bilgileri büyük bir tantanayla tekrardan ve

(5 ci Sayfadan devam)

ren hesabına suç işleyen memurlar ve müstahdemler» devlet memurları hakkında uygulanan cezayı görürler». Ama işverenin devlet işletmelerine ilgili tasallutu üzerinde bilgi verecek her hangi bir memur ve ya müstahdem, «bir aydan bir yıla kadar hapis ve bin liradan beş bin liraya kadar ağır para cezasıyla» cezalandırılacaktır. Ayrıca «haklarında kanun hükmüne tâbi teşekkül ve müesseselerde ve devlet hizmetlerinde çalışmaktan mahrumiyet cezası da verilir». İşveren namına evrakta tahrifat yapmak normal bir suç teşkil etmektedir. Halbuki işverenin tasallutunu ifşa etmek ise fevkalâde bir suç mahiyetini almaktadır.

Kemirici iki hastalık

Geçmiş on yıllık tatbikat İktisadi Devlet Teşekküllerinin maruz kaldıkları kemirici iki ana hastalıktan birisinin murakabe eksikliği ve diğerinin de işveren tasallutu olduğunu meydana koymuştur. Bu vaziyet memlekette karma ekonominin muhafazası bakımından, İktisadi Devlet Teşekküllerini maruz buldukları iki ana hastalıktan kurtaracak reorganizasyon tedbirlerinin bir an evvel ele alınmasını gerektirmektedir. Halbuki Reorganizasyon ve Devlet Yatırım Bankası kanun tasarıları, İktisadi Devlet Teşekküllerini maruz buldukları öldürücü iki ana hastalıktan kurtarmak yerine, murakabesizliği ve işveren tasallutunu geçmiş devirlere nazaran çok daha geniş çapta olmasını sağlayacak esasları kanunlaştırmak hedefini gütmektedir. Sabık iktidar zamanında İktisadi Devlet Teşekkülleri işverenlerimizin o sonsuz istahlarına rağmen, bir mucize eseri olarak ayakta kalabilmişlerdir. Halbuki şimdi işverenlerimizin ve yabancı sermayenin çıkarları açısından hazırlanan o iki kanun tasarısı, İktisadi Devlet Teşekküllerinin reorganizasyonu olmayıp, sadece devlet işletmelerini yerli ve yabancı sermayeye kısa zamanda devrederek memleketteki karma ekonomi sisteme son vermek gayesini gütmektedir. Bu bakımdan o iki kanun tasarısı İktisadi Devlet Teşekküllerinin bir ölüm fermamı mahiyetindedir.

Devlet işletmeleri işverenlere devrediliyor

Gerçeklerde reorganizasyon tasarılarının «yerli ve yabancı uzmanların iştirakle» yapılan incelemeler sonunda hazırlandığı hususu iftiharla zikredilmektedir. Türkiye'de 50 milyarlık devlet işletmelerini yine devletin sağlayacağı kredilerle en kısa zamanda işverene devredecek bir uzmanın olabileceğini tasavvur etmek kabül değildir. 27 Mayıs memleket aydınlarının devlet kasası üzerindeki hassasiyetlerinin açık bir işaretidir. Şu halde reorganizasyon adı altında hazırlanmış o tasfiye tasarılarının, Deminik Cumhuriyetinde sabık diktatör Trujillo'nun devlet kasası üzerindeki vurgunlarına kanunî şekil vermede tecrübe kazanmış uzmanların bir işi olarak sayılması gerekmektedir. Nitekim AİD Türkiye Misyonu Başkanı Van Dyke'in 1963 nisanında Ankarada Rotary Kulübünde verdiği konferansta devlet teşebbüslerinden bahsederken: «Bu konu Türk, Amerikan ve Avrupalı uzmanlardan kurulu müşterek bir komite tarafından inceden inceleme tetkik edilmiş ve bu husustaki tavsiyeler Türk hükümetine sunulmuştur. Bunların kanun olarak çıkarılması umulmaktadır» demesi, bir taraftan yabancı sermayenin nasıl bir istihla devlet teşebbüslerinin tasfiyesini beklediğini yansıtmakta, diğer taraftan da bu tasfiye tasarılarının Trujillo rejimi gibi vurguncu idarelerle işbirliği yapmış uzmanların eseri olduğunu açıklamış olmaktadır. Bu kanun tasarılarının Meclis'in ilgili komisyonundan bir an evvel çıkması için işverenlerimiz gece gündüz dua etmekte ve devlet sermayesinden gayri her nevi sermayenin aziz dostu olan Fethi Çelikbaş tarafından da büyük bir ısrarla takip edilmektedir. Tasarılar yüksek devlet memurlarımıza devletin mevcut ve potansiyel imkânlarını işverene çömerçe tevzi işini yüklediği için, bu vaziyetin devlet hayatımızda yaratabileceği ahlâki tahrifat yürekler ürperticidir. Bütün bu sonuçları düşününce, insanın yabancı sermayeden ve yabancı uzmandan ıkrar etmemesi elde değildir. Ama bu tasarıları millet kabul etmeyecektir ve sermayenin bütün umudu boşa çıkacaktır.

Niçin Aşağıdan Yukarıya?

Mustafa ASLAN

Sosyalizm bir bakıma ekonomik bir mesele, üretimin artırılması meselesidir. Evet, bu bir plân işidir ama, plânı kim yapacak ve uygulayacak?

27 Mayıs'tan sonra partiler ve politika sahnesinde demagojinin yıpranması ile, bilime en uygun yol olarak sosyalizm belirdi ve onunla birlikte sosyalizmin iki türlü anlayışı da ortaya çıktı.

Bunlardan biri, sosyalizmin yukarıdan aşağıya uygulanacak bir plânlama ile gerçekleştirileceğini savunmaktadır. Buna göre, kitle henüz çok geri ve şekilsizdir. Onun için, sosyalizm bu şekilsiz kitleye bir aydın kadrosu tarafından yukarıdan kabul ettirilmelidir. Aşağı yukarı bir plânlamadan ibaret olan bu sosyalizm anlayışının sınıflı bir temeli yoktur.

Tarihi yapan, onu ileriye götüren itici kuvvet, «Olsa da olur, olmasa da» mülâhazaları değil, hep, ölüm-kalım zorunlukları olmuştur. Öyle ise, sosyalizm gibi, tarihsel gelişimde en önemli bir dönemece toplumu hangi kuvvet ulaştıracak? Sosyalizm yukarıdan aşağıya bir plân dikte edecek bürokratik kadrolar için bir ölüm-kalım meselesi değil dir. Öyle ise, bu kadrolar sosyalizmi gerçekleştirecek güçte olamazlar. Bu gerçeğe karşın bu kadrolara dayanmak, tarihi gelişimi ve onu yapan faktörleri iyi tanımamaktadır.

Üretici kuvvetler Sosyalizmin barutu

Dediğimiz gibi ekonomik bir mesele, bir üretimi artırma (Bunun için de üretici kuvvetlerin üreticiliklerinin artırılması) meselesi olan sosyalizm herkesten önce üretici kuvvetlerin dâvası, hem de ölüm-kalım dâvasıdır. Bu sebeple bu kuvvetler sosyalizmin «barutu»dur. «İşçi sınıfsız sosyalizm», «Dört köşeli çember»dir. Sosyalizmin harikası gücü, serbestçe gelişip örgütlenebilen üretici kuvvetlerin hiç bir baskı altında kalmayan yaratıcı emeğinden doğar. Bu bakımdan sosyalizm, bütün uygarlıkları, insanlığın parlak işlerini meydana getiren hücrenin, canlı organizmanın şaşılaçak çalışmalarının önündeki her türlü sun'î, iğreti engeli gidererek ön plâna geçirilmesidir. Yüz yıllar danberi memleketin çorak bir tarlaya çevrilmesinin sebebi de, bu, her geyi meydana getiren emeğin en geri plânda kalması; asıl yaratıcı, canlı olanın kısır, bir otoritenin ege menliği altında ezilmiş, kösteklenmiş olmasıdır. Yüz yıllardanberi içinde yüzmekte olduğumuz bu gerçeği dikkate almayan, yukarıdan aşağıya bir plân uygulamak sosyalizm değildir, eski CHP. devletçiliğinin biraz daha genişidir, sosyalizmi sınıflı temelinden, asıl dayanağı olan işçi sınıfı ve öbür üretici kuvvetlerden ayırmaktadır.

Eğitimi soyut olarak ele alanlar

Bu türlü sosyalizm anlayışının halk, aydın ve demokrasi konularındaki görüşü de bugüne kadarkilere benzemektedir: «Ahlık önce alfabeyi öğrensin, sonra ilk okulu bitirsin. Tahsili yükseldikçe demokrasisi de yükselsin». Bunlar, eğitimi sosyal mücadelelerden ayrı ve soyut alan

görüşlerdir; 141, 142. ci maddelere ses çıkarmayan profesörün yanında, demokrasinin tarihi zorunluğunu günlük yaşantısında duyan Kavel işçisinin demokrasiye çok daha fazla yatkın, toplumsal bilince sahip olduğundan habersizdirler. Plânlamada, sosyalizmi uygulamada görev alacak aydın da, üretici kuvvetlerin üstünde değil, omuz omuza yanında yer alan ve meselelere ancak işçinin o devrimler yaratıcı ölüm-kalım zorunlukları açısından bakabilen aydındır. Kitlenin şekilsiz oluşuna gelince: Meselesi olan kitle, en fazla şekillemeğe namzet kitledir.

Heyula gibi bekleyen meseleler var

Yeter ki, zorla yukarıdan aşağıya kabul ettirmek değil de, uygar bir toplumda en ön sırayı tutacak yaratıcı emeğin serbestçe fıskırmasına yardım, etmek ve onu kanalize etmek şeklinde bir sevk ve idare anlayışına sahip ilerici bir kadro meseleleri dile getirsin ve kitleyi o meselelerin ardına düşürsün. Bu günkü Türkiye gırtlığına kadar bu türlü meselelerin icindedir: Her biri birer heyula gibi ekmeğe, ılg, toprak, mesken, sağlık, eğitim... meseleleri. Tek tek tedbirlerle çözülmeye çalışan ve olayları derinliğine görme «yenileri hayâl kırıklığına uğratacak, sağlam bir tarih görüşüne sahip olanlara ise mutlu bir yarının imkânlarını gösterecek meseleler.

Demokratik bir ortam şart

Sosyalizmin gerçekleşmesi için, onu yürütecek olan bu üretici kuvvetlerin ve işçi sınıfının seçim yolu ile iktidara geçmesi şarttır. Bunun için de örgütlenmeye imkân verecek demokratik bir ortam gerekir. Yani, aşağıdan yukarıya oluş, hem, şu anda demokratik örgütlenme bakımından politik; hem de ilerideki sosyalist iktidarda — buna ek olarak — üretimi arttıracak yaratıcı emeğin ön sıraya geçirmek şeklinde ekonomik ve sosyal amaçlar taşır. İşte, sosyalizmi böylece, tarih sel gelişime uygun olarak görenler işe bu noktadan, yani sosyalizmin bu gerçek sahiplerini dâvâlarına sahip kılmak üzere örgütlenmek ve bunun için gerekli demokratik ortamı elde etmek mücadelesinden girişmiş tir. Çünkü demokrasi, sosyalizmi gerçekleştirecek kuvvetlerin örgütlenmesini sağlayacak ortamdır.

Onun için bugün yurdumuzda sosyalizmin önde gelen meselesi önce bu demokratik ortamı hazırlamak, bu yolda demokratik ve üretici kuvvetleri, işçi sınıfını örgütlenmek meseleleridir.

DOST YAYINLARI

Şimdiye kadar çıkanlar,

- 1 — Altı Kardeşler,
- 2 — Cimri ile Cömert
- 3 — Talih Kuşu,
- 4 — Kahkaha Sultan,
- 5 — Öksüzöğlan,
- 6 — Nalınacı Padişah,
- 7 — Altın top.

Her kitap bir liradır. Altı adetli plâstik bir torbada olanı da vardır. Bütün kitapçılarda bulunur.

Sosyal Uyanış

Behzat AY

27 Mayıs'ın getirdiği şeylerden en önemlisi bence «Sosyal uyanış» olmuştur... Üç yıl öncesine değin konuşulmayan, tartışılmayan konular ele alınmış; temeldeki rahatsız edici durumları görenler çoğalmıştır... Üç yıl gibi kısa bir zamanda, daha önceleri söylevi çekilen entri — püften soyut hürriyet söylentilerinin yerini kişiye ve topluma gerçek özgürlüğü verecek, özgürlüğün ön koşullarını konuşulmaya, tartışılmaya, yazılmaya başlaması sosyal uyanışın başladığını, iyiyeye doğru gittiğimizi gösterir.

Bu uyanış tarihin akışından başka birşey değildir. İnsanlar ve toplumlar bu akışa direnmek isteseler de ellerinde değildir. Tarihi bizi yeni yeni istasyonlara taşımakta devam edecektir. Her şeyi yaratan insanoğlunun kafası, bütün insanların mutluluğunu yaratan ortamı da yaratacaktır... Bu yaratış belki geç olacak, ama, sağlam olacaktır... Pürüzsüz olacaktır... Düşünün bir dağ çeşmesini: parmak kadar ince su akar boyuna... Aktığı yerde bir taş vardır... Bu taş aşınmış, oyulmuştur... Su sert olmasa da, hızlı akarsa da, yaptığı bir iş olmuştur... Bu iş zaman içinde olmuştur. Sosyal uyanışta böyledir...

MÜLKİYET HAKKI VE ANAYASADAKİ GEREKLERİ

Yılmaz HALKACI

Hürriyetle mülkiyet arasındaki yakın ilişki günümüzün en önemli konuları arasında. Kurucu Meclis'te Yeni Anayasa tasarısı görüşülürken bir taraftan «Sosyal adalet» e saldırıp bunun tehlikeli olduğunu söyleyenler diğer taraftan tasarıda mülkiyet ve miras haklarının bulunmadığını ileri sürerek epeyce yaygara kopardılar. Bu arada Fethi Çelikbaş hürriyetin teminatının mülkiyet olduğunu ileri sürerek D.P. fi ekli arkadaşlarının da bu sebepten milletvekilliğini bir geçim kaynağı olarak gördüklerini ve yeniden seçilebilmek için değişik biçimsiz yollara saptıklarını söyledi.

Hürriyetle mülkiyet arasındaki yakın ilişkiye bir diyecemiz yok, ama Çelikbaş'ın burada kastettiği hâkim sınıfların mülkiyetiydi. Hâkim sınıfların büyük halk kitleleri karşısındaki imtiyazlı durumunu da sağlayan buydu. Kendisinin sanayicilerin Bakanı olduğunu söyleyen Çelikbaş'tan toprak ağaları, ticaret ve sanayi burjuvazisi karşısında onların zararına halk kitlelerinin mülkiyet haklarını savunmasını beklemek safak olurdu.

Bu saldırıların sonucunda tasarıdaki «Sosyal adalet», «Sosyal devlet» biçimine sokulurken sosyal ve iktisadi haklar ve ödevler adını taşıyan üçüncü bölüme de «Mülkiyete ait genel kural» başlığı altında Herkes mülkiyet ve miras haklarına sahiptir» şeklinde bir ilâve yapıldı. Ama bu genel kural böylece bırakılmadı, ikinci fıkraya «bu hakların ancak kamu yararı amacıyla kanunla sınırlanabileceği», üçüncü fıkraya da «Mülkiyet hakkının kullanılmasının toplum yararına aykırı olmamalıdır» ilkeleri konuldu.

Statükoocular bu maddeyi kendilerine göre anlamaya ve başkalarına da öyle anlatmaya çalışıyorlar, bize kalırsa madde öteki Anayasa maddeleri, Anayasa'mızın temel ilkeleri ve başlangıç bölümü ile birlikte ele alınıp yorumlanırsa sosyalist bir mülkiyet anlayışına ve bunun sonucunda da üretimin araçlarının kamulaştırılmasına engel sayılmaz.

Anayasanın 36. maddesine göre mülkiyet sınırsız ve mutlak bir hak değildir. Ayrıca daha önemlisi «Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına da aykırı olabilir». Bu son fıkra mülkiyetin subjektif bir hak olma niteliğini yumuşatmakta ve onu sosyalist anlayışa uygun olarak sosyal bir fonksiyon saymaya yaklaşmaktadır. Hiç kimsenin kalıpla üretim araçlarının özel mülkiyet konusu olmasının «Toplum yararına aykırı» olmadığını ileri sürüleceğini sanıyorduz. Hele memleketimiz gibi geri kalmış bir ülkede bu aykırılık daha da belirgindir. Devlet Planlama Dairesi'nin açıkladığı rakamlar ortada. Buna göre Türkiye'de en az kazaçla, en çok kazanç arasındaki fark yirmi iki bin misli gibi korkunçtur. Millî gelirin % 33 i ise nüfusumuzun % 2 sinin cebinde toplanmaktadır. 180.000 köylü ailesinin hiç toprağı yoktur, buna karşılık 5.000 dönümden fazla toprak sahibi — ki bu bazan birkaç yüz bin dönüme kadar çıkmaktadır — sayısı ise sadece 329 dır. Bu adaletsiz mülkiyet düzeni ve bunun doğurduğu «norma» gelir dağılımı milyonlarca vatandaşın ancak bir Afrika sömürgesinde rastlanan şartlar altında yaşaması sonucunu doğurmaktadır. Ayrıca ülkemizde servet genellikle bilgi, çalışma, kabiliyet ve ahlak gibi hususlarla da ters orantılı olarak dağılmaktadır.

Sonra Anayasa'mızın 10. maddesi çok önemli ve üzerinde hassaslıkla durulması gereken bir hüküm koyuyor. Buna göre: «Herkes kişiliğine bağlı dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir. Devlet kişinin temel hak ve hürriyetlerini, fert huzuru, sosyal adalet ve hukuk devleti ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, iktisadi, sosyal bütün engelleri kaldırır; insanın maddi ve mânevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlar».

Madde devlete, «insanın maddi ve mânevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlama» mükellefiyetini yükler. Bunun için de siyasal, iktisadi, sosyal bütün engeller kaldırılacaktır.

Demekki Anayasa'yı yapanlarca da kişinin temel hak ve

hürriyetlerini sınırlayan birtakım engellerin varlığı kabul edilmektedir. Öyle olmasa bu hükmün konulması için sebep te bulunmazdı.

Anayasa'mızın 12. maddesinin 2. fıkrasına göre: «Hiçbir kişiye, aileye zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz». Gelir dağılımı ve mülkiyet bakımından kişiler arasında yukarıda sözünü ettiğimiz büyük farklar bulduğukça, bazı kişiler ve sınıfların da kanun önünde bile imtiyazlı durumda olacakları meydandadır. Sadece kanun önünde eşit olmanın ise aldatıcı bir eşitlik olduğu asırlarca önce anlaşılmıştır. Herkes Anayasa'nın tanıdığı temel hak ve hürriyetlerden ancak mall durumunun müsaadesi oranında faydalanabilecektir. Bir milyonun ayda üç yüz lira kazanabilen bir işçiden imtiyazlı olduğunu ileri sürmek en azından gülünç olur.

Zira Anayasa'mızın başlangıç bölümü bile, yalnız başına yeteri kadar anlamlıdır. Burada «insan hak ve hürriyetlerini, millî dayanışmayı, sosyal adaleti, ferdin ve toplumun huzur ve refahını gerçekleştirmeyi ve teminat altına almayı mümkün kılacak demokratik hukuk devletini bütün hukuki ve sosyal temellerle kurmak için...» deniliyor. Yine bu bölümde «Türk milleti bütün fertlerini kaderde, kıvançta ve fadasada ortak, bölünmez bir bütün halinde millî gurur ve üküler etrefinde toplayan ve milletimizi dünya milletleri ailesinin eşit haklara sahip gerefleri bir üyesi olarak millî birlik ruhu içinde daima yüceltmeyi amaç bilen Türk Milliyetçiliğinden hız ve ilham alarak... Bu Anayasayı kabul ve ilân...» denilmektedir.

Bütün bunlardan anlaşılacağı gibi Anayasa'mız Türk milletinin gerek kişi, gerekse toplum olarak kaderde, kıvançta, fadasada ortak, barış ve huzur içinde bölünmez bir bütün olmasının özlemine yansımaktadır. Bugünkü durumda ise aynı aile fertlerinin birbirlerine karşı duyduğu sorumluluk, yakınlık ve yardımlaşma duygusuna benzeyen bu durumun gerçekleşmesi imkânsızdır. Menfaatleri zıt sınıfların varlığı ve bunlar arasındaki kaçınılmaz çatışma yeterli bir huzursuzluk konusudur. Bunu önlemek, sınıf farklarının ortadan kaldırılmasına bağlıdır ki bu da demokratik bir şekilde sosyalist bir düzenin kurulması ile gerçekleşebilir. Türkiyede bilinen verimli sınırları bir milyona yakındır ve verimin de başlıca sebebi bilindiği gibi gıda yetersizliğidir. Daha karnını bile doyuramayanların, parasını nasıl sarfedeceğini bilmiyenlerle kıvançta ve tasada ortak olma imkânı var mıdır?

Bütün bunlara karşılık Anayasa'mızın 11. maddesinin 2. fıkrasındaki «Kanun kamu yararı, genel ahlak, kamu düzeni, sosyal adalet ve millî güvenlik gibi sebeplerle de olsa bir hakkın ve hürriyetin özüne dokunamaz» cümlesine dayanarak üretim araçlarının kamulaştırmanın mülkiyet hakkının özüne dokunma olacağı ileri sürülebilir. Fakat bu doğru bir yargı olmaz. Çünkü önce mülkiyeti Anayasa'mızın tanıdığı şekilde bir temel hak saymaya imkân yoktur. Bir kere buna Anayasa'mız engeldir, zira mülkiyet temel hak ve hürriyetler bölümünde değil, sosyal ve ekonomik haklar bölümünde sayılmıştır. Ayrıca mülkiyeti bir temel hak olarak bile kabul etsek bunun sınırını genişleterek üretim araçları mülkiyetinin de bu nitelikte olduğunu, daha açık bir deyimle mülkiyet hakkının özüne dahil olduğunu savunmak abes olur. Eğer üretim araçlarına malik olmak bu kadar önemli bir temel hak sayılırsa o zaman devletin herkesi üretim aracı sahibi yapması gerekir. Halbuki üretim araçlarına sahip olmayan kişiler için de geniş bir mülkiyet alanı vardır. Üretim araçlarının mülkiyeti kamuya maledilirse o zaman bu haktan hiç nasibini alamayan milyonlarca vatandaşın bugünkünden çok daha fazla mal ve mülke sahip olabilmesi imkânı sağlanabilecektir.

Sonuç olarak bize göre sosyalist, ya da sosyalist eğilimli bir partinin demokratik yoldan iktidara geçmesi halinde Anayasa'mıza göre üretim araçlarının, ya da hiç olmazsa büyük üretim ve mübadele araçlarının, kredi ve sigorta müesseselerinin, madenlerin, ithalât, ihracat ve toptan ticaretin, nakliyatın kamulaştırılması mümkündür.

OYNAK MERDİVEN

İşçi ücretlerinin düşüklüğünü nihayet işverenler de kabul etmiş görünüyor. İş ve İşçi Bulma Kurumunun Mahalli Danışma Komisyonunun da incelenecek rapor bunu belirtiyor.

İş ve İşçi Bulma Kurumunun piyasa ücret araştırmalarını, bu konuda uzman olanların incelemesini isteyen işverenler oluyor. Daha geniş çevrelerden, daha kapsamlı araştırmalar bekleniyor. Bu piyasa ücret araştırmaları öyle uzasın ki, bir işçi sendikası ortaya atacağı bir rakam derhal bir kısım işverenlerce daha bunun kesinliği

ve iltisapı belli değil» gibilerden savsaklamaya yol açsın isteniyor. Hani öyle bir istatistik bulunsun ki, bunda işçi ailelerinin çalışmaya elverişli yaşta olan da, olmayan da çalıştınsın dolayısıyla ücretlerle geçim durumu arasındaki bağ zayıflatılsın. Mademki, «densin, bir ailede bütün nüfus çalışıyor, bu eve ayda 900 lira giriyor, o takdirde ayda 300 lira adam başına gelir düşerse öpsünler ellerini başlarına koysunlar».

Bu havayı getirmek işte işverenler var elbet. Ama akli selim bu oyuna gelmeyecek ve gerçekten büyük bir ihtiyaç

olan «Oynak merdiven» ücret düzeni işçilere uygulanırsa bundan yararlar çıkacak. İş ve İşçi Bulma Kurumunda açıklandığı gibi «emek sahiplerinin konjonktür dalgalanmaları sebebiyle maruz kaldıkları ızdıraplara nihayet vermek amacı ile oynak merdiven sisteminin uygulanma şartlarının en kısa zamanda temin edilmesi» yerinde olacaktır.

Geçim endekslerinin Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından ele alınmasını istemek de yerinde. Gerçekten bu yöle gidilerek işçi ve işveren tepekküllerinin itiraz etme

den kabullenacakları resmi bir belge olur elde.

Geçim endeksi hazırlayanların muhayyel 3 kişilik aileleri var ya... Bu muhayyel ailenin bir ayda kaç lira (net) ile geçinebileceği hesaplanmaz acaba? Danışma Komisyonunun Ücret Komitesi zaptından anlaşılacağına göre ayda 800 liraya ihtiyacı var bu üç kişilik ailenin... Gerçek bu. Hatta Devlet Planlama Teşkilâtının hesaplarına daha çok güvenecek olursak asgari ücretin bugünün Türkiyesinde 900 lira olması gerekir.

Ama bu «ilmen» sabit olan gerçek yanında fiilen ortaya çıkan ve aÇığına Bakanlığının uyguladığı ücret düzeyine değil, ücret politikasına bakınız:

Samkimsöğütteki PTT işçileri ücretlerine zam istemişlerdir. İl Hakem Kurulu böyle bir zamma lüzum görmemiştir. İşçiler zamda ısrar etmişlerdir. Yüksek Hakem Kurulunda Çalışma Genel Müdürün daima baskın çıkan görüşleri üzerine İl Hakem Kurulunun zam verilmesine lüzum görmediği karar tasdik edilmiştir.

HALK YARARINA OLAN DEMOKRASI BÜTÜN GÜÇLÜKLERİ ÇÖZECEKTİR

Behice BORAN

Geçen haftanın ortasında Başbakan İnönü her zamanki iyimserliği ile son krizi de başarıyla atlattıktan memnuniyetini belirterek rejimin bu imtihandan da ha istikrarlı çıktığını söyledi. Başbakanın bu ve daha önceki demeglerinden meseleyi hep siyasi bir buhran ve siyasi rejimin yerine o-turması meselesi gibi gördüğünü ve ortaya koyduğunu anlıyoruz. Oysa sade bizde değil, her toplumda sürekli siyasi buhranların ve rejim meselelerinin altında daha derinlere giden sosyal, özellikle ekonomik meseleler yatar. Bunlar hal edilme dikçe, veya hiç değilse halledilme yoluna sokulmadıkça darbe teşebbüsleri, darbeler tekrar eder ve bir gün bakarsınız toplum açık bir dik-tatörlük rejimine girivermiş.

Durumun kabahatini «çirkin politikacı»ya yüklemek de bence derdin gerçeği, doğru bir teşhis değil. Meclis toplantılarına bile muntazam gelmiyen, oy hesaplamaz, özel çıkarlarla meşgul olup memleket meselelerini umursamayan politikacıları savunacak değilim. Ama bu çeşit politikacı tipli ve bu tiplerin parlamento'da oluşu içinde bulunduğumuz durumun «sebebi» değil, daha ziyade bir «neticesi»dir. Böyle bir «netice» hasil olduktan sonra şüphesiz o da ayrı bir amil olarak döner, kendisini yaratan «sebebe», yani toplumsal duruma tersir eder. Kısacası, Memleketin son yıllardaki ve bugünkü durumu ve geçen hadiseler, bütün sorumluluğu politikacılar yükletilerek izah olunamaz; ama parlamento'daki partilerin Anayasayı tam ve eksiksiz uygulamada, onun öngördüğü reformları koyduğu ilkelere uygun bir şekilde yapmakta gösterdikleri isteksizlik ve gecikmeler durumun daha da ağırlaşmasında rol oynamıştır ve böyle giderlerse daha da oynayacaktır.

Sınıflar arasında denge kurulmalı

Bütün meselelerimizimizin temelinde de toplumumuzun sınıflı bir toplum olduğu ve sınıflar arasındaki ekonomik—sosyal kuvvet dengesinin belirli bir derecede olsun kurulamamış olduğu gerçeği yatmaktadır. Yalnız bizde değil, bütün sınıflı toplumlarda demokratik müesseseler, genel seçimler sistemi, basın, çıkarılan kanunların muhtevası ve uygulanışı, temel vatandaşlık hak ve hürriyetlerinin gerçekleşmesi tam bir serbestlik ve eşitlik şartları altında yürümez, yürüyemez. Toplumun sınıf yapısı bütün bu demokratik müesseseleri şu veya bu derecede çarpıtır, uygulamada iktisaden güçlü sınıflar tarafına doğru kaymalarına sebep olur. Batı memleketlerinde de derebeylik rejimleri yıkılıp da kural, asiller ve rahipler sınıflarına karşı «avam» zaferi kazanınca bu memleketler birer parlamenter demokrasi rejimini uygulama yoluna girince bu gerçek hemen su üstüne çıktı. 19. yüzyıl ve 20. yüzyılın ilk devresi emekçi kütlelerin bu gerçeği anlamaları ve demokratik müesseseleri, hak ve hürriyetleri kendileri yararına uygulayabilecek hale getirmek için verdikleri çok çetin mücadeleler ile geçti. Bugün, kendi durumumuza kıyaslanarak hayranlıkla söz konusu edilen Batı demokrasisi, emekçi

halk kütlelerinin bu çetin mücadelesi neticesi artık sosyal sınıflar arasında şu veya bu derecede belirli bir dengenin kurulabilmiş olmasındandır. Bu denge istikrarlı, bir kere gerçekleştirildikten sonra artık değişmez değildir. Birinci Ci han Savaşından sonra İtalya ve Almanyanın farklı şekillerde faşist rejimlere kayması bu denge-nin emekçi halk kütleleri zararına bozulmasıdır. Fransa'daki De Gaulle rejimi ve son gelişmeler de bu dengedeki değişmelerin politik belirtileridir. Tröst ve kartellerin muazzam mali ve iktisadi güçleri ve devlet mekanizmasını etkileyebilme, hatta ele geçirebilme imkânları karşısında halk, emekçi sınıflar, teşkilatlı, şuurlu, olaylara karşı uyanık ve kazanmış oldukları hak ve hürriyetleri savunmak ve genişletmek uğruna mücadelecilik zorundadırlar ve öyledirler.

Demokrasi bir toplum düzenidir

İki yüzyıldır gerek Batı'da gerekse daha sonraları dünyanın başka yerlerinde demokrasi ve halkçı rejimler gerçekleştirme yolunda yapılan ve yapılmakta olan tecrübeler, alınan sonuçlar göstermiştir ki, demokrasi, sadece genel seçimler mekanizması ile siyasi partilerin iktidara gelmesi ve iktidardan çekilmesi demek değildir. Demokrasi bütün bir toplum düzeni ve bütün bir toplum felsefesidir. Siyasal alanda olduğu kadar ekonomik alanda da, sosyal ve kültürel alanda da toplum, demokratik esaslar üzerinde aşağıdan yukarıya doğru teşkilatlanarak demokrasi bütün şümlü ve tazammunu ile (kapsam ve işlemi ile) gerçekleşebilir.

Böyle tam bir demokrasi, tam gelişmiş sosyalist bir düzende gerçekleşebilir. Bugün için Türkiye'nin meselesi bu değildir. Ama sınıflı, parlamenter demokrasi rejimlerinde de düzenin imkân nisbetinde halk yararına işlemesi, demokratik hak ve hürriyetlerin hayata geçmesi için halkın siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel her alanda teşkilatlanması şarttır. Nerede çözümlenecek ortak bir mesele, yürütülecek ortak bir iş varsa orada ilgili halk gurupları demokratik esaslar üzerinden teşkilatlanmalıdırlar. Bu, hem mevcut düzenin sınırları içinde demokrasiyi imkân nisbetinde gerçekleştirmek için, hem de demokrasiyi sürekli olarak gelişmesi ve toplumun daha ileri safhalara şiddetli sarsıntılara uğramadan geçebilme ihtimalinin kuvvetlenmesi için gereklidir. Batı demokrasisi bu anlamda büyük çapta teşkilatlanmış toplumdur. Nerede ortak bir ilgi belirmişse orada bir gruplaşma ve teşkilatlanma olmuştur. Bu grup ve teşekküller toplum hayatının her alanını ve o alanla ilgili olarak resmi makamların karar ve davranışlarını etkiler veya etkilemeye çalışır.

Batı demokrasisinin temel çelişmesi

Demokratik hayat, teşkilatlanmış bir hayattır. Batı'da yalnız istihsal alanında böyle demokratik esaslar üzerinden teşkilatlanma görülmez. Ne kadar devlet

müdahalesi olursa olsun, esas özel teşebbüsçü (kapitalist) karakterini muhafaza eden Batı ekonomilerinin istihsalın düzenlenmesi, kontrolü ve yürütülmesi işine istihsalde fiilen çalışanlar, yani fabrika ve büro işçileri katılmazlar, bu konuda ne doğrudan doğruya işletmelerde, ne de merkezli iktidar yolu ile ekonominin bütününü düzenlemede söz ve karar sahibi değillerdir. Batı demokrasisinin temel çelişmesi, kapitalizm — sosyalizm dâvasının düğümlendiği nokta da budur.

İhtilâl, karşı ihtilâl, askerî hükümet darbelerinin yer aldığı az gelişmiş memleketler ise eski düzeni bozulmuş bir yenisi ise istikrara kavuşmamış toplumdur. Sosyal sınıflar ekonomide, istihsal münasebetleri sisteminde, farklı yerler alan nüfus gruplaşmalarıdır; sınıflar arası münasebetlerin, düzenin, dengenin şu veya bu durumda olması ekonomik durumun şu veya bu durumda olmasının neticesidir. «Az gelişmiş» denilen memleketler arasında önemli farklar bulunmakla beraber hepsinin temel ortak bir vasfı vardır: Eski ekonomik — sosyal düzenleri bozulmuş, ama tamamen tasfiye olunmamıştır; kapitalist istihsal sistemi baş göstermiş, şu veya bu derecede gelişmiş, ama bütün ekonomiye hâkim olacak duruma gelmemiştir. Bu durumda ne eski düzenin artığı toprak bey ve ya ağaları sınıfı, ne de yeni ticaret ve sanayi sermayedarları sınıfı, ekonomiye ve topluma tam hâkim olabilecek ve kendi istihsal sistemlerine göre toplumu kalkındıracak güçte değillerdir. Ağır hayat şartları, ekonomik sıkıntılar ve bu tarihsel çağın demokratik, halkçı eğilimi halk kütlelerini farklı derecelerde uyandırmış, onları sömürülme, ezilmeye karşı direnir hale getirmeye başlamıştır: Ama bu halk kütleleri henüz, sosyal—ekonomik meselelerin kendileri yararına çözümlenmesini, mutlak zorunlu olan toplum sal kalkınmanın sosyal adalet için de yapılmasını sağlayacak, devleti bu yolda etkileyecek, çıkarıcı sınıfların direnişine karşı koyabilecek kadar güçlü değildir.

İktidarların yönünü çizen etkenler

Toplum için hayati önemdeki ekonomik - sosyal meselelerin olumlu bir şekilde çözümlenmesinde sosyal sınıfların bu güçsüzlüğü ve bunun doğurduğu siyasi istikrarsızlık, hükümet darbeleri askerî müdahaleler için elverişli bir ortamdır. Böyle bir ortamda ordu, toplumun diğer müesseselerinden farklılaşmış muhtar (ama bağımsız değil) bir müessese olarak silâhli kuvvetiyle duruma müdahale eder; söz konusu ortam değişmedikçe de bu çeşit müdahaleler tekrar edebilir. Ordu ya mevcut sosyal sınıflardan birini tutarak kuvvet dengesine müdahale eder, ya da kendini tarafsız ve bağımsız göstererek ve böyle hareket etmek niyetiyle iktidarı alır, ama her iki halde de iktidar bir kere teşekkül ettikten sonra bu iktidar toplumunda mevcut gerçek kuvvetler dengesinin ağırlık merkezine göre işler. İktidarın yönünü çizen baştakilerin kişisel niyet ve düşüncelerinden ziyade (bunların da

bir etkisi olmakla beraber), sosyal sınıflar arası kuvvet dengesinin durumudur.

İktidara nasıl geçileceği, iktidarın nasıl el değiştireceği her toplumun kendi tarihsel şartlarına bağlıdır. Ama değişmez gerçek şu dur: Halk kütleleri kendi hak ve menfaatlerinin şuuruna varıp teşkilatlı bir surette siyasi mücadele girmedikçe, iktidarı etkilemediği, denetlemediği, iktidara katılmadığı müddetçe o iktidar halktan yana ve halk için bir iktidar olamaz. Halkçı bir idare halinin iktidara geçtiği veya hiç değilse iktidarı kuvvetle etkilebildiği bir idaredir ancak.

Anayasamızın verdiği imkânlar

Yukarıda belirttiğimiz toplum sal ortam bugün bizde mevcuttur: Bunun için bir ihtilâl olmuş ve onu yeni askerî müdahale teşebbüsleri takip etmiştir. Mevcut Anayasamız bu ortamı kanuni, demokratik mücadele yolundan değiştirmek, sosyal sınıflar arası münasebetlerde emekçi halk kütlelerini ağır bastırarak üst sınıflar karşısında halkı politik bir güç haline getirmek, böylece halk yararına bir denge sağlamak imkânını vermektedir. Anayasa bugün tam ve eksiksiz uygulanmıyorsa halk kendi hak ve menfaatlerine sahip çıkmadığından, sesini yeteri kadar duyuramadığından memleket işlerinde söz ve karar sahibi olamadığından, bu olduğu gün gerekli reformların yapılmasını, sosyal adalet içinde kalkınmanın gerçekleşmesi için elverişli ortam meydana gelmiş olur. Anayasamız, getirdiği ilkeler ve koyduğu hükümlerle böyle bir demokratik gelişme imkânını vermektedir. Buna hayali, kâğıt üstünde kalmıya mahkum bir imkân da denemez, çünkü bu anayasa gökten inmedi, bizim tarihsel gelişmemizin neticesi olarak bizim şartlarımızdan doğdu. Demek ki bizim toplumumuzda şu veya bu ölçüde ve kuvvette, ama gerçek, bir dayanağı var.

Şimdi yapılacak iş bu dayanağı genişletip kuvvetlendirmektir. Bunun için de halktan yana aydınların ve gençliğin yapmaları gereken şey, halk kütlelerini Anayasamızın getirdiği hak ve hürriyetlerin şuuruna vardırıarak ortak meseleler etrafında türlü şekillerde teşkilatlanmak, özellikle, diğer sınıfların tesirinden kurtararak kendi partisi saflarında toplamak ve böylece halkın sosyal — siyasal gücünü artırmaktır. Anayasamız buna hukuki imkân veriyor, ama her imkân gibi bu da kendiliğinden gerçekleşmeyecektir. Mevcut iktidarı, yapılan işleri tenkit etmek de yetmez. Bu her şeyden önce demokratik teşkilatlanma, öncelikle siyasal teşkilatlanma işidir. Anayasamızın getirdiği, memleketin demokratik yoldan gelişmesi imkânı gerçekleşecek mi, kayıp mı olacak? Bu soruların cevabı halktan yana aydınlarımızın toplumsal vazife şuuruna, gayretine, fedakârlığına ve emekçi halk kütlelerimizin mücadelesine ve gücüne bağlı olacaktır.

Toprak Reformu Ve ötesi

Swat AKSOY

Toplu sözleşme tasarısı Senatoda görülecek

Memleketin yıllardır beklediği grev ve toplu sözleşme hakkını bir çok kısımlarla getiren tasarı, Senatonun Karma komisyonunda yeni değişikliklere uğradı ve Senatoya verildi. Türk — İş'in bile «hârika çocuk» dediği CHP'li Coşkun Kırca, milletvekili olduğu halde Senato Komisyonunda bol bol konuşabildi de, T.I.P. nin biricik senatörü, Karma komisyonuna üye olamadı. Oysa yasaya göre Karma komisyonlarda bütün partiler temsil edildikten sonra artan üyeliklere Partilerin temsil nisbetlerine göre yenileri katılacaktı. Fakat bu kez öyle olmadı. T.I.P. senatörü Niyazi Ağırsanlı komisyon üyesi olarak oya katılmadı. Fakat işçi haklarını bol bol savunabilmek için elinden geleni yaptı.

Senato karma komisyonunda işçilerden yana olanlar Esat Çağa, Sami Küçük, Ömer Ergün, Suphi Gürsoytrak, Suphi Karamandı. Niyazi Ağırsanlı, lokavtin hak olamayacağını belirtti ve işçileri açlığa mahkûm etmenin Anayasada da hak olarak yer almadığını açıkça ortaya koydu.

Toplu sözleşme ve grev tasarısı Senatoda görüşülmeye başlayınca sendikacılar elbette bu görüşmeleri izleyecekler. Senatoda kimlerin işçiden yana olduğunu iyice göreceklerdi.

Çiğli Belediyesi sanayicilere bağış kararı verdi

İzmirin Çiğli Belediyesi çok dikkat çeken bir karar verdi. Belediye'nin tasarrufunda bulunan geniş araziler vardı. Boş duruyordu. Bu arazinin sanayi muntakası olması isteniyordu. Belediye bu araziye sembolük fiatla, bedava denecek bir parayla sanayicilere satmağa karar verdi. Bu kararını bir yazı ile İzmir Ticaret ve Sanayi Odaları Birliğine bildirdi.

Çiğli, Amerikalıların askerî tesislerinin de bulunduğu bir yerdi. Bu yerlerde çalışan işçilere uygulanan çalışma düzeni yüzünden Çiğli'nin adı herkesçe biliniyordu. Buradaki askerî işyerlerine Çalışma Bakanlığı'nın müfettişleri bile giremiyor ve işçilerin hakları bol bol çiğneniyordu.

Şimdi Çiğli Belediyesi'nin, kendisine ait arazileri yok pahasına sanayicilere verme kararı, meskeñ sıkıntısı içinde bulunan işçileri acı acı düşündürmeye başladı. Madem ki Belediye arazilerini elden çıkararak, bölgeyi kalkındırmak istiyordu. Bu arsalar üstünde şip sirin bir işçi şehri yükselebilmirdi. Fakat Belediye, Çiğliye yalnız fabrikalar kurulmasını istiyor ve sanayicilere bedavaya yakın arazi teklif ediyor. Eğer, Çiğli gerçekten sanayi bölgesi olacak idiyse Belediyenin bu arsaları ucuz satmasının da gereği kalmıyordu. Tipik bir alış ve alış, oluyordu bu.

SAYFA - 9

çalışmıştı. Bunlara belki kooperatif demek bile doğru değildir. Bunlar uluslararası mali sermayenin Ortadoğuda askerî postaları ve aynı zamanda kârlı yatırım kaynakları olan ve ancak bu sermayenin şeytanı zekâsının yaratabileceği, dünyanın başka yerinde de örneği olmayan nevi şahsına münhasır teşekküllerdir. Bunların içyüzlerini göstermek ve Türkiye şartlarıyla ilgili bu lunmadığını söylemek «olumsuz» fi kirler mi İleri sürmektir?

Ş işmi, hemen söyleyelim ki biz, kooperatif sisteminin prensip olarak aleyhinde değiliz. Tarımda kooperatif sisteminin ve büyük işletmelerin İktisadî bakımdan küçük işletmelere üstünlüğü herkesçe bilinen bir gerçektir. Tarımda hattâ büyük işletmelerin verim, produktivite bakımından küçük işletmelere üstünlüğü sanayidekinden de daha fazladır. Ancak bu ekonomik gerçekten hareketle, bugünkü Türkiye'nin somut şartları altında, daha ağırlık müessesesi bile tasfiye edilmeden ve küçük köylünün tutumunu gözönüne alınmadan, ille de istihsal kooperatifleri diye tutturmanın yersiz ve zamansız olduğunu sanıyoruz.

Hayallerimizi, gerçek olarak almaktan titizlikle sakınmamız gerekir. Türkiyede en modern teknik tarım metodlarını uygulayan gerçek istihsal kooperatiflerinin kurulmasını biz de canı gönülden isteriz. Fakat küçük köylünün böyle bir isteği olup olmadığını ve onun düşünce ve duygularını bir an hatırlımdan çıkarmamalıyız. Köylünün davranışını ve tutumunu kendimize hareket noktası olarak almamız.

Eğer işçi ve köylü ittifakının gerçekleşmesinin memleketinde gerçek bir demokrasinin yerleşmesinin temel şartı olduğunu inanıyorsak ve eğer köylüyü işçinin en tabii ve yakın bir mütefikli olarak kabul ediyorsak, onun taleplerini hiçbir arka düşünce gütmenden, olduğu gibi, «eksiksiz ve tastamam» desteklememiz gerekir. Eğer köylünün bir kooperatif talebi varsa bunu bütün gücümüzle desteklemeyi biz zevkli bir görev sayarız. Fakat bildiğimiz kadar köylünün böyle bir isteği yoktur. Son defa Adanada yürüyen topraksız köylüler «kooperatif isteriz» diye değil, «toprak isteriz» diye bağırdılar. O halde bize düşen iş de onlara istedikleri toprakları vermektedir. Bu da geri bir hareket değil, tersine «ağırlık müessesesini kaldırın» ileri ve demokratik bir harekettir. Cumhuriyet Halk Partisinin son Kurultayında Ana Dâvâlar bil dirisinde savunduğu istihsal kooperatifleri sistemi, herhalde ne köylü için ne de memleket sever aydınlar için bugünkü şartlarda bir hak isteği olamaz.

Hotadan korkmaz mıyız?

Köylülerimizin «tarla sanısı» kavgalarında bir karış toprak için kazma kürek birbirine dizen, kültür ve eğitim yasalarmaları geri kalmış» insanlar olduklarını bizzat kendileri söylemektedirler. Şimdi bu nitelikte ve derin bir toprak özlemi içerisinde olan bu köylülere istihsal kooperatifleri vâdelemek ne dereceye kadar gerçekçidir? Toprak isteyen köylüye istihsal kooperatifleri tek tek verilemez, acaba bunların iş-

çiden ayrılıp bahsettikleri «som ağızlı çrkin politikacıların» ağırlama düşürülmesinden hiç mi en dışı edilmiyor? Köylüyü, işçiden ayırıp memleketinde gerçek demokrasinin kurulmasını yıllarca son raya bırakacak bir hatadan hiç mi korkulmuyor?

O halde bugün, işçinin ve ondan olanların yapacakları iş, köylü temeline oturup, onların isteklerini şaşmadan ve yanılmadan olduğu gibi savunmaktır.

Şüphesiz bu İlerde, şartlar elverdiği ve Türkiye'nin somut şartları değiştiği zamanlarda, köylülerin istihsal kooperatifleri yoluyla ve örnek göstererek örgütlenmesini yeceği anlamını taşımaz. Bilâkis bu yol teşvik ve köylü İkna edilerek bu en İleri çözüm şekline başvurulacaktır. Ancak varılması gereken bu İleri amaç, bize aşmamızın zorunlu olduğu merhaleleri unutturamamalıdır. Türkiye'nin bugünkü somut durumunu ve gerçeklerini gözden kaybettirmemelidir.

İşçiyi ve köylüyü gerçek kuruluşlarının ancak kendilerinin İktidarına dayanan demokratik bir düzende gerçekleştirebileceğini daha bugünden durmadan anlatmalıdır. Fakat bu da, bugün hemen gerçekleştirilmesi gereken ve köylünün de tamamıyla desteklediği ağırlık müessesesinin ekonomik bakımdan tasfiyesini sağlayacak büyük özel mülklerin kamulaştırılmasını hedef alan birinci safhanın dikkatimizden bir an bile kaçması için bir sebep teşkil etmez. Safhaları birbirine karıştırmamalıdır. Siyasette başarı kazanabilmek için insan, gönlünün istediğini değil, fakat var olan şartlar altında neyin mümkün olduğunu ve neyin gerçekleştirilebileceğini hesap etmelidir.

Sistemsizlik nedir?

Bahis konusu ettikleri 1500 küsur kooperatifteki devlet kredilerinden ancak büyük toprak sahiplerinin faydalandıklarını ve küçük müstahşillerin bunlardan yararlanamadıklarını kendileri de bilirler. Tabii bu hal, bu kooperatiflerin demokratlaştırılması için çar pışmaya engel de teşkil etmez; o da ayrı mesele.

Biz milyonlarca köylüyü altın da buldukları ekonomik baskıdan kurtararak onları toprak sahibi yapacak ve onlara bu topraklar üstünde hür ve serbest çalışma imkânı vererek, emeklerini değerlendirebilecekleri köklü bir toprak reformunu savunuyoruz. Bu ekonomik ve bunun sonucu siyasi, kültürel v.b. bağlardan kurtulacak milyonlarca köylünün hür ve serbest şartlar altında tabii olarak gelişecekleri demokratik bir düzen savunuyoruz. Sistemsizlik bu mudur? Bu sistem herhalde 40.000 köyü 10.000 ne indirmek. satış mağazaları açarak köylüye gaz, bez, şeker, tuz, ayakkabı satmak «fatlı hayâl»-inden daha «olumlu» olsa gerektir.

Köylüyü toprak sahibi yaptıktan sonra onu nasıl örgütleyeceğiz, istihsalı, satışı, mağazaları nasıl kuracağımız v.b. üzerinde plânlar, projeler yapmaya geçmeden köylüyü bir an önce toprağa kavuşturmanın yollarını arayalım. Bunu gerçekleştirebilirsek hayat bize şimdiden «havâl» edemeyeceğimiz çok tatlı sürprizler hazırlıyacaktır.

Sayın Hilmi Özgen «Sosyal Adalet» dergisinin 12 inci sayısında, İsraildeki istihsal kooperatiflerin anlatan ve bu kooperatiflerin Türkiye şartlarına uymadığını belirten yazısını eleştirerek, tersine yurdumuzdaki kalkınmanın İsrail Moşavlarına (Kibutz değil) benzer üretim kooperatifleri yoluyla gerçekleştirileceğine inandığını yazmakta ve bizi bir sistem teklif etmeyen «olumsuz» görüşlerimizden ötürü yermektedir.

Aradaki anlaşmazlık tarımdaki gelişmenin iki safhasını iyice belirtmemekten ve Türk köylüsünün bugünkü isteklerini kesin olarak tayin etmemekten İleri gelmektedir.

Ağırlık tasfiye edilmelidir.

Okuyucularımızda görmüşlerdir ki, biz bütün yazılarımızda Türkiyede toprak meselesinin ilk önce çözümlenecek safhasının gerçekleştirilmesini, yani tarımdaki toprak mülkiyetine bir tavan sınır koyup bu sınırı aşan büyük özel toprak mülkiyetinin kamulaştırılarak küçük çiftçiye dağıtılması kuralını ısrarla savunmuşuzdur. Bunun anlamı toprağın onu işleyene ait olmasıdır ve mesele'nin asıl can alacak noktası da budur. Bu tarım kesiminde yeni bir gelir dağılımının ve büyük toprak mülkiyeti sahiplerinin rantının topraksız köylüye devrinin sağlanmasıdır. Yani daha açık ve hergün kullanılan deyimlerle toprak ağa lığı müessesesinin ekonomik bakımdan tasfiyesidir. Bu mesele çözümlenmeden tarımdaki herhangi bir başka meseleyi büyük köylü kütlesi yararına sonuçlandırmanın imkânı yoktur. Çünkü bugün Türkiyede tarım kesiminde çözümlenmesi gereken en önemli ve hayati sorun «toprak mülkiyeti» konusudur. Toprağın mülkiyeti kimin elindedir? Ve bu topraklar üzerinde istihsal yapan köylüler onun mülkiyetine sahip midirler, yoksa emeklerinin haklarını toprak mülkiyetine sahip ağalara mı devretmektedirler?

Sayın Hilmi Özgenle en önce çözümlenmesi gereken bu temel meselede bir görüş birliği halinde bulunmak, şüphesiz gayet memnuniyet vericidir. Kendileri de, «ağırlık müessesesini kaldırın» tedbirleri savunmaktadırlar. Bu temel kuralda anlaşdıktan sonra, ikinci safhada alınması gereken tedbirler konusunda zızzim İsrail kooperatiflerini tenkit ettiğimiz doğru buluyor ve Moşavları Türkiye için örnek müesseseler olarak gösteriyor. Kibutzların yurdumuzda işleyemeyeceğinin kesin bir gerçek olduğunu ise kendisi de kabul ediyor.

Bir esaret çalışması

İsraildeki istihsal kooperatiflerinin arkasında büyük mali sermayenin yattığını ve bu sermayenin Ortadoğuda Arapların başına boğazına kadar silâhlı bir devlet dikerken, hem yatırdığı sermayenin kârı bir işyeri bulunduğunu ve hem de bu kooperatiflere askerî görevler yükleyerek esas amaçlarını gerçekleştirdiklerini belirtmiştik. Bunun için de mukaddes topraklarına yerleşmek için gelen zavallı yahudilerin adetâ bir esaret çalışması ile nasıl istismar edildiklerini anlatmaya

SOSYAL ADALET, 11 HAZİRAN 1963

Kabinede değişiklik

Ulaştırma Bakanı Rifat Öçten' in istifası koalisyon partileri arasında anlaşmazlığı ortaya koyduğu kadar Ulaştırma Bakanlığını ıslah etmek isteyen zihniyete çeşitli yönlerden engel olunmak çabalarının varlığını da ortaya koydu. Rifat Öçten, hiç de iyi işlemeyen Ulaştırma Bakanlığını bağlı işletmelerin üst basamaklarını işgal edenlerle mücadelede girişmişti. Bir çok yolsuzluklara dair ihbarlar almış, bunları incelemiş ve bu yolsuzluk iddialarına adları karışanları Bakanlık emrine almıştı. Buna karşı Danıştayda davalar açılmıştı. Başbakan İsmet İnönü'nün, genel müdür seviyesindeki değişikliklerden bazılarını razı olmaması Öçten'le CHP arasında görüş ayrılıklarına yol açmıştı. YTP. li Bakanın çekilmesinin onanması, bu bakanlığa yeni bir YTP. linin getirilmesini gerektiriyordu. Fakat YTP. liler koalisyondan çekilmek arzusunda gösteriyorlardı. Ne var ki YTP. li Başbakan Yardımcısı Ekrem Alican, kendi partisinin koalisyon dışı kalmasını istemiyordu.

Kabinede bir kısım bakanlıkların hiç de iyi çalışmadığını, kendilerine düşeni Anayasanın gereklerine ve amaçlarına uygun ölçüde yapamadıklarını her gün belirliyordu. Hele millî eğitim işleri okullarda göstermiş, sistemsiz Bakanlığın, (hiç de Anayasa ilkeleriyle bağdasama dışı anlaşılabilir) Şevket Rasit Hatipoğlu tarafından yürütümü bir çok şikâyetlere konu oluyordu Hatipoğlunun, kendisine «istifa ediniz» denmeden, istifa etmevi düşüneneceği bugünlerde bekleniyordu. Şikâyetler, gerekleri yapamayan İçişleri Bakanı Hıfzı Oğuz Bekatadan da vardı. Basın Yayın Bakanı Karasapan da başaramayan bir bakan olarak siyasi tarihe geçmekteydi. Hele Sanayi Bakanı Fethi Çelikbaş, gerek petrol davasındaki tutumu, gerek Sanayi Bakanlığında bağlı iktisadi devlet teşekküllerinde uyguladığı işçi ücretleri politikası yüzünden en çok istifası arzulananların başında geliyordu. Fakat Çelikbaş, kütleden gelen «istifa et» temennilerine üvacek yapıda değildi.

Hatipoğlu, böyle bir anlayışı benimsemiş ve çekilmesini olsun bardi. Karasapan ise orali olmuyordu.

Kabinede esaslı değişiklikleri isteyen kütlelerin bu arzusuna Başbakanın istifa ederek yeniden kabineyi kurmak için tamamen serbest kalması ihtimali pek yoktu. Koalisyon yapacağı partilerin genel tutumunu biliyor, yeni bir kabine tarasının yararsız olacağını görüyordu. Geriye istifası beklenenleri kendi arzularına göre harekette serbest bırakmak geliyordu. Fakat öteki bakanlar bir Öçten gibi davranmayı göze alamıyorlardı.

Ancak çok hata bir Diyanet İşleri tasarısı hazırlayan Devlet Bakanı Aganosoglu istifayı göze alabilirdi.

Kabinede değişiklik gerekli. Bugünkü şartlara göre bu gereğin yerine getirilmesi, güç bir dava olarak Başbakanın karşısına çıkmıştı.

Meclis idam cezalarını tasdik etti

İşledikleri suçlar yüzünden Ağır Ceza Mahkemesinde haklarında idam hükmü verilerek Temyizce onaylanan kararlar Meclisten geçmeye başladı. Meclis, geçen hafta

dokuz kişinin idam cezasını tasdik etti. Bunlar arasında bir de kadın vardı. Senato da tasdik ederse idam hükümleri infaz edilecekti.

Fakat Türkiye İşçi Partisi, idam cezasının Anayasaya aykırı olduğu iddiası ile Anayasa Mahkemesinde bu hüküm hakkında iptâl davası açmıştı. Anayasa mahkemesi, bu konuda karara varmamıştı. Bu bakımdan, Anayasa Mahkemesinin idam cezası hakkında kesin karara varmadan idam cezalarının infaz, telâfisi imkânsız durumlar yaratacağı. T.İ.P. bunu düşünerek Meclise başvurmuş, idam cezalarının tasdikinin geriye bırakılmasını istemişti. Bu istek ortada duruyordu. Sonuç, hukuki durumu aydınlatıcağı.

Köy Bakanlığı ve «Partisiz» bakan arzusu

Cumhurbaşkanı Sayın Cemal Gürsel, köylerimizin içinde bulunduğu geri durumdan bir ön önce kurtarılması için Başbakanlığa bir tezkere göndererek bir «Köy Bakanlığı»nın kurulmasını istedi. Nüfusumuzun yüzde 85 i köylerde oturduğu halde şehirler uygarlık ainetlerine kavuşuyor, köyler hep geri kalıyordu. Bunun bir ön önce önlenmesi gerekti. Bu konuları kendine görev sayacak bir Bakanlık olmalıydı. Bakanlık köy kalkınmasının yollarını araştırıp bulmalı ve köyler uygarlığa kavuşurken köylüler de gerçekten «milletin efendisi» haline gelebilmeliydi.

Basına yansıyan haberlere göre bu Köy Bakanlığında «partisiz» bir bakan atanmalı idi. Zira partiler hâlâ bölücü ve parçalayıcı olmaktadır. Bu yüzden dir ki partilerin köylerde ocak bucak teşkil etmelerine izin verilmemişti. Kardeş kardeş düşman den partizanlık duygularından bari köy halku uzak durabilirdi.

İlk bakışta köy kalkınması için ayrı bir bakanlık kurulması fikrinin önemi hemen ortaya çıkmaktaydı. Ne var ki köyün kalkınabilmesi için herşeyden önce Anayasanın ön gördüğü toprak reformu uygulanabilirdi. Köylü, nasret çektiği toprağa kavuşamazsa, topraklar, kadastrosuzluk yüzünden haksız yere şu veya bu ağanın mülkiyeti altına girerse, küçük işletmeler hâlinde bir kısım köylüye bırakılan topraklar da teknik araç yokluğundan verimsizleşir ve sonunda yine büyük toprak sahibine ucuz fiyatla devredilirse köyün ve köylünün kalkınması gecikirdi.

Cumhurbaşkanının, Köy Bakanlığını istemesi, biraz da Başbakanın toprak reformunu bir ön önce gerçekleştirilmesini hatırlatan bir beğenidir. İşçinin ve köylünün kalkınmasına taraftar olmayan çıkarıcı çevrelerin sözcülerinin tutucu çalışmalarını önlenemediği takdirde partilere karşı duyulan allerjiler de ortadan kaldırılabilir. Bu günkü nitelikleri ve nicelikleri ile siyasi partilerin büyük çoğunluğu Anayasa ilkelerinin gerçekleştirilmesine candan bağlı olmayan çıkarıcı gurupların deneti altına girmişti. Bu yüzden dir ki toplumun kalkınması aksıyor ve Meclis işleyemez hâle getiren akımlar kendilerine kolay kolay yatak buluyorlardı. Anayasa eksiksiz olarak uygulanabilecek ortama kavuşturunca siyasi partilerin bugünkü yapılarında büyük değişiklikler olacak halk kütleleri aldatıcı lâflarla his bezirganlarının peşind gitmekten uyarılarak kurtarılacaktı.

Zenci - Beyaz Çatışması yayılıyor

Amerika'da yıllardan beri stiyahlar aleyhine süregelen davranışlar nihayet bardağı taşırması bulunmakta. İki aydan beri zenciler kendilerini ne yapılan insanlık dışı muamelelere protesto etmekte ve ısrarla eşitlik istemektedirler. Bilhassa güney eyaletlerindeki ırkçı valilerin tutumları yüzünden çok yaygın bir hale gelen bu hareketler kanlı çarpışmalara kadar uzanmaktadır. Geçen hafta NORH Carolina'nın mensucat sanayi imptikasında birçok hadiseler olmuş, zencilerin pasif mukavemetlerine sert tepki gösteren bir beyaz öldürülmüş bir fotoğrafçı ise sırtından vurularak ağır bir şekilde yaralanmıştır. Olayın sebebi zencilerin, yalnız beyazlara ait eğlence yerlerine girmek arzularından doğmuştur. 18 000 nüfuslu şehrin zenci mahallesi bir anda 2000 beyaz tarafından sınırlanmış mahalledeki 100 zenci ise mezvi almıştır. Bu arada taraflar birbirlerine taş ve benzin dolu şişeler fırlatmışlardır. Küçük bir zenci kızın başına isabet eden büyük bir taş olayın daha fazla gelişmesine sebep olmuştur. Çatışma sırasında zenci kilisesinin camıları kırılmış, oturdıkları evler ateşe verilmiş

tir. Zenci mahallesindeki bir evden ateşlenen silâhla sırtından vurulan 25 yaşında bir beyaz hastaneye getirilirken yolda ölmüştür. Bu olay şimdiye kadar meydana gelen çatışmaların en şiddetlisidir. İttaiyenin devamlı su sıkması olayları yatıştıramamıştır. Zenciler beyazlar tarafından kendilerine yapılan hareketleri ve ırk ayrımını protesto etmeğe devam etmek azmindedirler, Polis bu olaylar sırasında pasif muhavemetle, yol kavşaklarında yerlere oturmak sureti ile protesto hareketinde bulunan zencilerden 287 kişiyi tevkif etmiştir.

Birleşik Amerikadaki bu ırk ayrımı, medeniyet dünyasının yüz ka rasi oluyor. E.Ö.

Gelecek Sayıda:

Dr. Türkkaya
ATAÖV'ün

Türk Sendikacılığı
hakkındaki yazısı

YURDUN VE DÜNYANIN DÖRT BUCAĞINDA REKLÂMLARINIZ İÇİN BASIN İLÂN KURUMU Genel Müdürlük

Cağaloğlu, Türk Ocağı Caddesi No: 1
İSTANBUL

Telefon: 22 43 84 — 22 43-85 Telgraf Adresi: BASINKURUMU

SUBELER	DIŞ MUHABİRLER	BASINKURUMU
İstanbul	A. B. D.	İsviçre
Ankara	Almanya (Federal)	İtalya
İzmir	Avusturya	Japonya
Adana	Avustralya	Lübnan
Bursa	Belçika	Macaristan
Diyarbakır	Bulgaristan	Norveç
Erzurum	Çekoslovakya	Pakistan
Eskişehir	Danimarka	Polonya
Konya	Fransa	Portekiz
Zongulda	Hollanda	Romanya
	İngiltere	Yugoslavya
	İspanya	Yunanistan
	İsrail	(Basın 7869)

Türk sendikacılığı tehlike karşısında

Geçen hafta Türk sendikacılarının büyük bir tehlike karşısında olduğu açıklandı. Türkiye Denizcilik ve Ulaştırma İşçi Sendikaları Federasyonunun, (Ulaş-İş) dikkati çektiği tehlike gerçekten pek büyük önem taşıyordu. Ulaş-İş'e göre Devlet Personel Dairesi kurulması hakkında kanun'un 4. maddesi Anayasaya aykırı idi. Anayasa çalışanlara önceden izin almadan sendika kurma hakkı tanıyordu. İşçi niteliği taşımayan kamu hizmet görevlilerinin bu alandaki hakları da kanunla düzenlenecekti. Fakat Personel Dairesi hakkındaki 160 sayılı kanun işçi niteliği taşıyan veya taşımanın bütün görevlileri kapsama içine alıyordu. «Böylece çok geniş bir işçi topluluğu kamu hizmeti görevlisi sayılacaktı. Grev ve toplu sözleşme kanun tasarısının da kâğıd üstünde de olsa tanıyan grev yapma hakkı kamu hizmeti görevlisi işçilerden esirgenecekti.

Ulaş-İş şu soruyu ortaya atıyordu:

«Bütün işkolları ve yardımcı işkollarında çalışan ve kelimenin tam manası ile işçi olan kişiler «Devlet Personel Rejimi»ne bağlanacaklarına göre, acaba Anayasamızda sağlanan toplu sözleşme ve grev hakkı Türkiye'de kimler tarafından kullanılacaktır?»

Bu bakımdan Anayasa yürürlüğe girmeden kanunlaşan 160 sayılı kanun yeni baştan ele alınmalıydı. Ele alınmalıydı ki, çıkacak olan grev hakkı, bir kısım işçiler tarafından kullanılmasın. Yoksa bir çok sendika 160 sayılı kanuna göre grev yapamayacaktı. Türk işçi hareketini bekleyen büyük tehlike üzerine bütün sendikacılar eğilmeliydi. Madencilik, liman dok gemi sanayii, bütün müskirat sanayii, tekstil, giyim örme sanayii, enerji ve sulama sanayii, karayolları, orman ve ağaç sanayii, demiryolculuk, denizcilik kara taşıtçılık, kâğıt sellüloz sanayii, genel hizmetler, posta telefon telegraf, sağlık teşkilâtlarına büyük oranda devlet sermayesi karıştığı için 160 sayılı kanuna göre Kurum sayılacaktı ve böylece grev hakkı, belki de kullanılabilir duruma getirilecekti.

Sendikacılar şimdi bu tehlinin ölçüsünü tayinle meşgul.

Sarı sendikalar mı türetiliyor?

Türkiye gemi adamları sendikası işverenlerin himayesinde sarı sendikacı hüviyetinde çalışan bir kısım sendika yöneticilerine dikkati çekti. Bu sendikaya göre «emeğin sırtından geçinmeyi ve sırretliği meslek edinmiş çapulcular namuslu sendikacıları yıldırma için tehdit, iftira ve saldırılara başvururlar. Bunlar toplum hayatında ve her yerde ola gelen kötü sendikal hareketlerin tipik örnekleridir. Türkiye'de de aynı menfi yollarla sendikacılık yapan bir kısım insanlar türemiştir. Bunlar sırf şahsî çıkarları için yarın yol kesecek, adam dövcek, belki de cinayet işle-

yecek sendika yöneticileri de çıkabilecektir. Şimdiden bazı rakip sendikaların bir kısmı yöneticileri müsbet ve meşru sendikacılık yolundan ayrılmıştır.

TGA sendikasının bu bildirisini, işkolundaki çatışmaların hâlâ önlenemediğini de göstermesi açısından önemliydi. Grev ve toplu sözleşme öncesinde sendikaların her türlü kişisel çıkarları bırakıp aynı işkolunda tek sendikaya doğru gitmeleri gerekirdi. Bizde de gangster tipinde sendikacıların doğması ihtimalinin hatıra gelmesi bile hazındı.

İşverenlerin yeni hünerleri

Bir kısım işverenlerin sendika temsilcilerinden ve işçi mümessillerinden hoşlanmadığı biline gelen gerçeklerdendi. Fakat gün geçtikçe sendikaların varlığına tahammüllerinin arttığı sanılıyordu. Ne var ki işçi mümessilli seçimleri başlayınca bir kısım işverenler kendilerine göre «bilinçli» saydıkları işçi mümessilli adaylarını hemen işten atmayı yeniden denemeye başladılar. Bunlar arasında Nurullah Narin mensucat fabrikası da girdi. Seçim sandık kuruluna seçilen işçilerden Ahmet Cansızoğlu'na hemen işten çıkarma ihbarı yaptılar. Sandık kuruluna seçilir seçilmeyişten atılan Cansızoğlu, 6 hafta hâk ücreti ve diğer alacaklarını almada. Konuyu mahkemeye götürmeyi uygun buldu. Bir kısım işverenlerin sendikacılara tahammülsüzlüğü arttıkça, aynı artışa uygun tepkiler göreceğini unutmamak gerek. Bu da çalışma alanına her gün taze taze huzursuzluklar ekecektir. İşverenlerin buna meydan vermemesi akıllılık olur.

İşçi ücretleri ve adaletsizlik

İzmit kâğıt fabrikasında çalışan işçiler ücret adaletsizliğinden yana yakula şikâyet ediyorlar. İki çocuklu bir işçi günde 10 saat çalıştıktan sonra ayda 354 lira alıyor. Bu para ile nasıl geçinileceği soruluyor ve Sanayi Bakanlığının ücret adaletini kurması isteniyor.

Deri-İş sendikası da Uşakta çalışan deri işçilerinin 19. asır istismar metodları ile karşılıklarını ve ücretlerinin derece düşük olduğunu belirtiyor.

Lâstik-İş sendikası da, sezona giren işçiler münasebeti ile konuya eğilenlere şunu açıkladı: Haftada 40 liraya çalıştırılan işçiler, bu yıl bir iki ay da ücret almadan sokakta dolaşmama bırakılıyor.

Ücret adaletsizliği bütün çıplaklığı ile ortada. Bunun önlenmesi için sendikaların olumlu çalışmaları bekleniyor.

Lâstik iş kolunda lokavtlar önlendi

Lâstik işverenlerinin büyük bir kısmının seri halinde işçileri karmaları Türk-İş Bölge temsilciliğinin de gayreti ile durduruldu ve Sıkıyönetim Komutanlığının gerçek ilgisi, açlığa mahkûm edilen işçilere bosta kala-

Rüştü Güneri

«Sarı Sendikaları işaret ettikleri gün yarımşar gündelik verilmesini sağladı. Fakat Fargo işvereni fabrikasını kapatıp gittiği için bir türlü bulunamadı. Bunun üzerine 8 kadın olmak üzere 60 işçi, beş parasız sokakta kalmaktansa sendikaların haklarını korunması gereken Türk-İş Birinci Bölge merkezine konuk oldular. İşçiler Lâstik-İş başkanını da aralarında görmek istediler. Rıza Kuas da «en saygılı karar işçilerimizin kararıdır. Seve seve aralarında kalacağım» dedi ve 60 işçiyle birlikte Beşiktaş'taki Türk-İş Bölge Merkez subesinin salonunda oturmaya başladı. Sendika başkanı ve 60 işçi, zeytin ekmeğe çayla yetinmek zorunda kaldılar. Geceyi de orada sandalye üstünde geçirdiler.

Bunu görenler, Sendika başkanlarının Ankara toplantısını anladılar. Lokavtı hak olan da lokavtı hak olarak sayunan bir kısım sendikacıların ne bü yük hataya düştüklerini daha rak tanımayan Anayasaya rağmen, işçileri açlığa mahkûm etme hareketini işverenlere hak olarak tanımanın memleket gerçekleriyle ve sosyal adaletle nasıl bağdaşamadığı, bağdaşamayacağı gün gibi ortaya çık-

2000azot işçisi haklarını istiyor

Petrol-İş sendikası, Kütahya'daki azot işçilerinin haklarını alamadığını açıkladı. Kütahya azot fabrikasında çalışan işçiler ücretlerine zam için iş uyuşmazlığı çıkarmışlardı. Hakem kurulu işçi ücretlerine yüzde 5-15 arasında zammı karar vermişti. 19 Nisandan bu yana verilmesi gereken zamları fabrika ödemekten ısrarla çekiniyordu. Liyakat takdir talimatnamesi de hiç bir memlekette görülmeceği kadar sosyal adaleti çiğniyordu. İstihsal primi sistemi de bir türlü uygulama namıyordu. Bütün bunlar birikti ve işçiler büyük bir infial duyararak toptan iş bırakma için müzakerelere geçtiler. Sendika, işverene son bir fırsat vermeyi uygun buldu. Derhal işçi hakları verilmezse, Petrol-İş, Kütahya'da işçiler adına gereken en önemli karar vereceğini açıkladı. Petrol-İş ve öteki sendikalar, bu ortamda nasıl bir sendika politikası izlemek gerektiğini kesin olarak tesbit zorundadırlar.

Kavelde veniden işçi çıkarılıyor

Kavel Kablo fabrikasında Şubat ayında işçileri çok büyük bir da-

yanışma hareketine sevkeden hak sızlıklar yeniden başladı. Fabrika Genel Müdürü İbrahim Özürncü yine işçileri çıkardı. Yine işçileri Maden-İş sendikası'ndan istifaya zorladı. Yine işçileri sendikaya aidat vermemeye çalıştı. İşçilerle işçileri kavga ettirecek bir ortam aramaya başladığı rivayet edildi.

Kavelde, Türk Sendikacılık hareketi içinde pek özel bir yer alan dayanışmayı gösteren işçileri, genel müdürün birer birer işten atması isteğini gerçekleştirilmeye başlaması yeniden önemli getişmelerin başlayacağı kanısını uyardı. 3 Mart 1963'te Başbakan yardımcısının, Çalışma Bakanı Ecevit'in de katıldığı toplantıda karara varıldıktan sonra imzalanan anlaşma yer alan ilkelere taban tabana zıt bir yol tutan Genel Müdürün memleket realitesine ve işçi psikolojisine hiç vakıf olmadığı anlaşılıyor. Üzümçü Kavel işçi dayanışmasında önemli yeri olan işçilerden Halis Bilci başta olmak üzere Recep Hamzaya, Nurettin Duruk'u, Erol Dert, sız, Celâl Şimşek'i işten çıkardı. Maden-İş'e aidat vermeyi ve aidatın ücret bordrosundan kesilmesini kabul eden işçilere zorla «muvafakat etmiyorum» diye yazdırıp imza ettirdi. Yeni aldığı işçilere işçilikten başka görevler verdiği de sayıldı. Öyle ki işçiler arasında, istediği işçiyi hemen işten çıkarmaya yarayacak hareketler çıkmasını teşvik ettiği yolunda söylentilere sebep oldu.

Kavel genel müdürü, işçiler yararına gelişmeyen ortamda, alan boş bulmuşa benziyor.

İşçiler yönetim dışı bırakıldı

Çalışma Bakanlığı İktisadi Devlet Teşekküllerinde çalışan işçilerin, bu teşekküllerin yönetiminde görev almalarında yarar buldu. Böylece verimlilik artışında işçiler söz sahibi olacaktı. Sendika temsilcilerinin İktisadi Devlet Teşekküllerinin çalışma ve işleyişinde karar sahibi olması gibi, temel ihtiyaçları karşılamayan, oya'ama'yı amaç güden teklifler bile, bu teşekküllerin yöneticileri arasında hoş karşılanmadı. Herici çabalara bir türlü hız verdirme istemeyen tutucu grupla sözbirliği edenler, temeldeki sıkıntıyı gidermeye yarayacak olan bir basit yeniliğe bile karşı geldiler. Meclis karma komisyonunda ele alınan tasarıda Çalışma Bakanlığının görüşüne çoğunluk uymadı. «İşçi temsilcileri sadece fabrikaların yönetiminde görev alabilir» dendi. Bunların teşekkül yönetiminde görev verilmesine yanaşmadı. Bu bile, ekonomik yapıımızda köklü değişimler gereğinin nasıl önlendiğini ve önleyici grubun hâkim sınıflar yararına nasıl bilinçle çalıştıklarını gösteriyordu.

İşçi ile sermaye sahibi aynı görüşte

İşverenlerden bir kısmı istiyor ki «Talebi aşan emek arzını çekecek» yatırımların araştırılıp bulunması ve iş alanları açılması gerek. İşçi de, işveren de «Uygundur» diyor ve imzayı atıyor. İhracatı teşvik edecek sistemlerin çok acele uygulanmasına geçilmesini işverenler ileri sü-

rüyor. Hatta ihracatı teşvik için de «prim»in ihdasını ekliyor. İşveren temsilcileri derhal imzayı atıyorlar. İşçi temsilcisi de hemen imzasını atıyor.

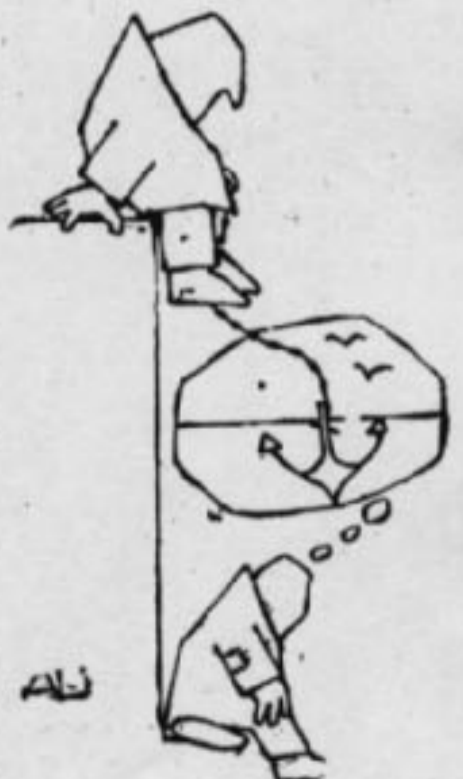
Bu olay İş ve İşçi Bulma Kurumu İstanbul Mahalli Danışma Kurulunda oluyor. İşçi olarak imzasını atan da Türk-İş Birinci Bölge Temsilcisi yardımcısıdır. «İhracata prim»den işçinin menfaati mi var, zararı mı var? Biraz da bu nokta aydınlanıyordu.

I.S.K. Genel Kurulunun getirdikleri

İşçi Sigortaları Kurulu Genel Kurulu, önemli görüşlerin açıklanmasına ve Anayasa aykırı görülen bir tegebüze karşı karar almaya vesile oldu. Çalışma Bakanı Ecevit'in belirttikleri de ilginçti:

Sürekli işçi niteliğini taşıyanlar için işsizlik sigortası kurulması için hazırlıklar yapılmakta idi. Bu hazırlıklar bir yıl içinde tamamlanabilecekti. Oysa, işsizlik sigortası, yalnız sürekli işçi niteliğini taşıyanlar için değil, bütün «İşçi»ler için işsizlik sigortası çalışmalarına en az bu Bakanlık 6-7 yıldanberi çalışmakta idi. Her Bakan, bir vesile ile işsizlik sigortası çalışmalarından söz eder, miadını doldurur, çekerler, yeni yeni gelir, sil baştan yeni bir çalışmaya koyular, o gider, ötekisi gelir, fakat işsizlik sigortası bir türlü kanunlaşamazdı. Bütün umutlar 27 Mayıs'tan sonraki gelişmelere dikilmişti. Fakat ne bu konuların uzmanı sayılan Prof. Talas İşsizlik Sigortasını getirebilmişti, ne de bu konularla adı uzaktan yakından bilinmeyenler bu sosyal yaraya melhem bulabilmişti. İşçiden çok «İşçi dostu, bir fikir işçisi» olmaktan kıvanç duyan Ecevit de bu konuyu taksit taksit ele almayı uygun görmüştü. Asıl önemlisi, gizli işsizlik'ti. Onun giderilmesi de sürekli işçiler için düşünülen işsizlik sigortası kadar değer taşımaktaydı.

K. S.

TÜRKİYE VE SOVYETLER BİRLİĞİ

Bir Parlamento Heyetimiz sınır komşumuz SOVYETLER Birliği'nde resmi bir nezaket ziyareti yapmaktadır. Atatürk devrinden beri Sovyetler Birliği'ne yapılan bu ilk parlamentocular ziyareti, iki memleket münasebetleri üzerinde samimi ve hakiki düşüncelerin belirtilmesi için güzel bir fırsat teşkil etmektedir.

Atatürk ve Lenin, memlekettekinde idareyi ele aldıkları zaman iki memleketin münasebetleri, asırların yaşadığı düşünce ve duyguların tesiri altında ve fena idi. İki büyük devlet adamı bu fenalığın anormâl olduğunda çabuk karara vardılar. Sovyetler Birliği Dünya üzerinde yalnızdı ve dünya çapında bir ideoloji mücadelesine atılıyordu. En yakın ve sınır birliği halinde bu bulunduğu komşusu ile dostça münasebetler kurmakta büyük fayda vardı Vladimir Ulyanov Lenin, tereddüt etmedi, komşusuna dost elini uzattı.

Birinci Dünya Savaşından perişan çıkmış olan Türkiye, bütün cihana karşı varlığını müdafaa etmek durumunda idi. Atatürk'ü bekleyen vazife, açık söz acı olsa da söylenmelidir, bir yok'u var etmekti. Kendisine karşı birleşmiş husumet cihanı önünde siyasi, içtimai bir dev inkılap savaşına girişen büyük kuzey komşu ile dostça münasebetler kurmakta o da tereddüt etmedi. Uzatılan dostluk elini tuttu.

İki taraf bir «Dostluk ve Saldırmazlık» Paktı ile birleştiler. Bu pakt, o devirde dünya siyasetinde büyük rol oynadı. Gerek Türkiye'nin gerek Sovyetler Birliği'nin dış politikalarında temel olarak rol oynadı.

Milli savaşımızda Sovyetler Birliği'nin para ve silah yardımları büyük, çok büyük olmuştur. Fakat en büyük yardım Türk-Sovyet dostluk ve saldırmazlık paktının sağladığı siyasi destek olmuştur. Bizim gibi o devri yaşayanlar veya iyi tetkik fırsatını bulmuş olanlar sözümüze hak verirler.

Türk-Sovyet münasebetleri bir ara soğumuşsa, hatta gerginleşmişse bunun günahı Türkiye'nin değildir. Türkiye kendisine önemli faydalar sağlanmış olan bu dostluğa daima gereken değeri vermiştir. Lenin'in vakitsiz ölümünden sonra Sovyetler Birliği'nde patlak veren iç mücadele kanlı safhalar geçirdikten sonra, Stalin'in kahir galebesi ile neticelendi. Sovyetler Birliğinde ve Sovyet iç ve dış politikasında sorgusuz sualsiz ferma olan Stalin, Kapitalist dünyanın iki kutbu arasında bir ölüm kalım savaşının patlak vermek üzere olduğunu pekâlâ görüyor ve bundan büyük faydalar bekliyordu. Hitler'in iki

cephede savaşmaktan korktuğunu anlamıştı. Alman diktatörünü «emin» kılmak gerekiyordu. Müteveffa Stalin tereddüt etmedi. Hitler'i tatmin etti. Bu karardan Stalin Rusya'sı—Hitler Almanya'sı dostluk ve saldırmazlık paktı doğdu. Arkasından tehlikeden kurtulduğuna inanan Hitler bütün hızı ile Batıya saldırdı.

Alman nazizminin «hayat sahası» nazariyelerinden, İtalyan faşizminin pervasız tecavüz hareketlerinden Türkiye'de derin endişeler duyulmaya başlamıştı. Türkiye, millet lerarası bir dayanak arıyordu. Bu ihtiyaç, Türk—İngiliz—Fransız, Ankara ittifakını doğurdu. Bu ittifak en menfi tepkiye Sovyetler Birliği'nde maruz kaldı. Sovyetler Birliği Dışişleri Bakanı Vyaçeslav Molotov, Yüksek Sovyet Şurasında söylediği nutukta Ankara ittifakına ve Türkiye'nin bu ittifaka müncer olan politikasına giddetle ve ağır bir üsulan hücum etti. Bugün gibi hatırımızdadır, bu çok sert nutuk şu cümle ile son buluyordu: «Temennî ederiz ki Türkiye, bir gün bu siya-

Yurtta sufl, Cihanda sufl.

nasebetlerini iyileştirmek lüzumundan» daima bahsetti. Geçen yıl Yüksek Sovyet Şurasında söylediği nutukta «Türk-Sovyet münasebetlerinin iyileşmesi ve normale dönmesi lüzumundan ve Karadeniz'i bir barış denizi yapmak isteğinden» açıkça bahsetti. Füze rampaları hikâyesi artık maziye karışmış olduğundan bu isteklerin tahakkuku kolaylaşmış demektir.

Şimdi artık konumuza geçebiliriz. Bu gün Cumhuriyet Senatosu Başkanı Bay Suat Hayri Ürgüplü'

A. İhsan BARLAS

retinden dolayı büyük pişmanlık duymasın.»

İkinci Dünya Savaşı, bilinen ge- kilde son buldu. O zaman Stalin Rusyanın bütün hiddeti ile Türkiye 'ye tevaccüh ettiğini gördük. Rusya boğazları istiyordu. Doğu vilâyetlerimizi istiyordu. Bazı Gürcü profesörlerinin ağız ile Karadeniz vilâyetlerimizden bazıları üzerinde hak iddia ediliyordu. Hülâsa açık bir husumet politikasıyla Türkiye'nin karşısına dikiliyordu.

Türk devletinin bu politikaya bu isteklere cevabı daima demir gibi bir «hayır» oldu. O zamanki Devlet Başkanı İnönü, Büyük Millet Meclisini açış nutkunda, Türk kararını şu tarihi cümle ile belirtti: «Şerefli insanlar olarak yaşadık, şerefli insanlar olarak öleceğiz.»

Stalin'in ölümünü, molotov'un «Artık Sovyetler Birliği'nin Türkiye'den toprak isteği yoktur» diyen meşhur notası takip etti. Fakat bu notanın dahi boğazlara taalluk eden kısmı müphemdir, hiç sarin değildir. Fakat bu nota Türk-Sovyet münasebetlerinde bir durak hatta bir dönüştür.

Stalin'in ölümünden sonra Sovyetler Birliği iç ve dış politikasının hakimiyeti Bay Nikita Hruşçov'a intikâl etti. İtraf ederiz ki bu zamana kadar füze rampaları hakkındaki hücumları hariç, «Türk-Sovyet mü-

nün başkanlığında, Millet Meclisinden 9, Cumhuriyet Senatosunda 7 üyeden müteşekkil bir parlamento heyeti, 15 gün sürecek bir nezaket ziyareti için Sovyetler Birliğindedir. Bunun önemi büyüktür. Heyet Başkanı Suat Hayri Ürgüplü, Anadolu Ajansına verdiği bir demeçte diyor ki:

«Geçen yıl Sovyet Yüksek Şurası Birlik Konseyi Başkanı Mösyö Spiridonov ile Sovyet Yüksek Şurası Milliyetler Konseyi Başkanı Mösyö Peyve tarafından, iki Sovyet meclisi adına Türkiye Büyük Millet Meclisinden bir heyetin Sovyet Rusya'ya bir dostluk ve nezaket ziyareti yapması hakkında yapılan nazık davet ancak bu gün tahakkuk etmiş bulunmaktadır. Heyetimiz benim başkanlığında dokuz milletvekili ve yedi senatör olmak üzere onaltı kişiden müteşekkildir. Heyette, asker, tüccar, öğretmen, hukukçu, idareci, çiftçi, doktor, veteriner, diğeri gibi aşağı yukarı büyük bir ihtisas sahası ile alakalı arkadaşlar vardır. Her partiden ve bağımsızlarla, tabii üyelerden ve Cumhurbaşkanlığı kontenjanından da azalar bulunmaktadır. Heyetimiz, bir müzakere heyeti olmadıktan, Rusya'da hükümet adına herhangi bir mevzuu müzakere ve münakaşa edecek değildir. Bir parlamento heyeti olarak, dostluk heyetidir. Bir nezaket

ziyareti yapacağız ve bu fırsattan istifade ederek iki komşu memleketin dostluğunu takviye edici temas, ziyaret ve konuşmalarda bulunacağız. Atatürk devrinden sonra ilk Türk parlamento heyeti Rusya'ya gitmektedir. Bu seyahatin müsbet ve faydalı neticeler vereceğine emin bulunmaktayız. 15 gün sürecek olan ziyaret esnasında Moskova, Leningrad ve Taşkent bölgeleri ziyareti edilecektir. Sovyetler Birliği'nin son senelerde sınıl, ziraat, ve sosyal sahalarda başardığı eserleri görmeyi tehalükle beklemekteyiz.»

«Sovyet Hükümeti büyük bir nezaket göstererek, heyetimiz Ankara'dan özel bir uçakla almakta ve aynı surette yurdumuza dönmemizi sağlamış bulunmaktadır.»

Sovyet meclislerinin davetlisi olan Türk Parlamento heyeti, 29 Mayıs 1963 günü saat 11.50 de özel olarak Moskova'dan gönderilen Tiyuşkin-18 tipi dört motörlü bir Sovyet uçağı ile Moskova'ya hareket etmiştir.

Heyet Başkanı Suat Hayri Ürgüplü, uçağın hareketinden evvel bilhassa şunları söylemiştir: «Bir nezaket ziyareti yapmak üzere gidiyoruz. Seyahatimizin iki memleket arasındaki dostluğu geliştirecek önemli bir rol oynayacağından emini bulunuyorum.»

«Bütün Türkler bu «Emniyet» in tahakkukunu dilemekte ve beklemektedir.»

Parlamento heyetimiz, aynı gün Moskova'ya varmış ve büyük bir itina ile kabul edilmiştir. Sovyet Meclisleri Başkanları Bay Spiridonov ile Bay Peyve, heyet şerefine Kremlin Sarayında 40 kişilik büyük bir ziyafet vermişler, heyet üyeleri Lenin'in mezarına bir çelenk koymuşlar ve Moskova Belediyesi Başkanını ziyaret etmişlerdir.

Heyetimiz akşamüstü Kremlin Sarayında Birlik ve Milliyetler Meclislerinden meydana gelen «Yüksek Sovyet Şurası Dışişleri Komisyonu» üyeleri ile tanışmışlardır. Görüşmeler sırasında Komisyon üyeleri Sovyetler Birliğinin siyasi ve iktisadi meselelerde yabancı memleketlere karşı olan tutumlarını belirtmişler, Suat Hayri Ürgüplü de cevaben yaptığı konuşmada «Dünya meseleleri ve iktisadi konularda Türkiye'nin görüşünü» izah etmiştir.

Türk heyeti 14 Haziran'a kadar Sovyetler Birliğinde kalacaktır. Bu müddet zarfında yapılacak temaslardan, sayın Ürgüplü'nün hava alanından hareketinden evvel söylediği gibi iki memleket arasındaki dostluğu kuvvetlendirmenin, dilemekteyiz.

ÇOK TARAFLI NÜKLEER GÜÇ KOLAY OLMA YACAK

Kennedy'nin Nassau'da İngiltere Başbakanı Macmillan'a açtığı çok taraflı nükleer bir gücün kurulması projesi prensipten teferruata doğru ilerledikçe bir çok engellerle karşılaşmaya başlamıştır.

İki itiraz gene sarrın ilk açıldığı memlekette gelmekte. İngiltere, muhafazakarı olsun işçisi olsun yeni nükleer gücün kurulmasında bazı noktalara itiraz etmektedir. Halihazır,

Macmillan hükümetinden gelen itirazların başında: Nükleer füzele donatılmış bir deniz üssü donanmasının askeri bakımdan etkili bir çözüm olmayışından gelmektedir. İkincisi: NATO içinde çok taraflı böyle bir gücün kurulmasında aceleci olmamak gerektiğidir. Oysa Kennedy ortaya attığı bu projeyi bu yılın sonuna kadar bir anlaşmaya bağlamak karardadır.

İngiltere'de iktidarı tabii namzedi olarak görülen İşçi Partisi ise muhafazakârların itirazlarına katılmakla kalmayıp bunlara yeni unsurlar da eklemektedir. İngiliz İşçi Partisi Başkanı Harold Wilson, özellikle karma mürettebat üzerinde durmaktadır. Deniz üssü filosu nun karma mürettebatı-NATO üyesi memleketler arasında seçileceğine göre Alman denizcilerin de filoya dahil olması ge-

rekecektir. Oysa İşçi Partisi lideri, nükleer silahların Alman askerlerinin eline buluşmasına şiddetle muhaliftir. Bu muhalifetini açıklamaktan da zerre çekinmemektedir.

Bütün bunların kesin bir kararına bağlanması için İngiltere'deki seçim sonrasını beklemeye gerektirmektedir. Genel kanı at İngiliz seçimlerinin İşçi Partisi tarafından kazanılacağı

merkezinde olduğuna göre, çok taraflı nükleer projenin bir hayli değişikliğe uğruyacağı anlaşılıyor. Wilson sadece bazı tepkiler yapmakla kalmıyor. Bu tepkilerin olumlu sonuçlarını elde etmek için Sovyetler Birliğini de zorluyor. Bunların başında Sovyetlerin her türlü nükleer denemeleri durdurmasını teşebbüsünde bulunacak.

Mağaraların karanlığında Işıldayanlar

Türkiyede henüz kaya kovuğunda
yaşayan insanlar vardır
Hıfzı Oğuz BEKATA

Karanlık bir kovuğun aydınlık köşesi.

Gaziantep'in ortasında bir Hoşgör Mahallesi var. Çobanlar mahallesi de diyorlar. Ama Hoşgör çukuru demek daha da doğru. Buraya sığınanlar herşeyi hoş görüyorlar. Sefaleti, ıztırabı, karanlığı, susuzluğu, soğuğu, çukurda hayat sürmeyi, edaya başı eğik girmeyi hoş görüyorlar.

Gaziantepin Güneyine düşüyor Hoşgör mahallesi. Güzel ve kahraman Gaziantepin ortalarında zeytin ve fıstık ağaçları görülür. Bereketli topraklar göz alabildiğine uzar, uzar. Bir yanda şehir esrafının, zenginlerinin süslü güzel villaları şehri daha da güzelleştirir. Ama Hoşgör mahallesi de, şehrin göbeğinde bir ıztırap yuvası olarak kan kusar.

Hoşgör mahallesindeki evler, granit çukurlardan ibarettir. Bildiğimiz «mesken» in ve «ev» in hiç bir özelliği burada bulunmaz. Ne odalar, ne odaların pencere, camları, tahta kısımları, tuğla kısımları, badana sı, boyası... Hoşgör' de bunların hiç biri yok. Sadece tabiatın yaptığı kovuklar ve kovuklara güç belâ takılan kapımsı şeyler...

Kimine göre Hoşgör, jeolojik bir göçmeyle meydana gelmiş, kimine göre burası eskî bir maden yatağı. Ya da taşocağı alanı imiş. Hangi sebepten olursa olsun, bugün Gaziantepin ortasında bir çukur ve bu çukurda yaşayan 800 vatandaşı var.

Uzun süredenberi burada yaşayanlar kelimenin tam anlamıyla mağara hayatı sürüyorlar. 800 kişi aile aile kovuklara dağılmış. Kovukların içindeki manzara şu:

Granitten tavan, granitten duvar, granitten yer. Yalnız kapıları var. Işık, girebilirse bu tadan girecek, hava girebilecek se buradan girecek ve yine buradan çıkacak. Bu kovukta yatanların her türlü zaruri ihtiyaçları kovuğun içinde gideriliyor. Bu yüzden de kovuklar içi girene genzini yakan bir koku ile gülüyor. Çoluk, çocuk bu havayla haşırneşir olmuş.

Burada yaşayanlar işleri güçleri olan, dilenme nedir bilmeyen alevî mezhebinden. Başta Peygamber, sonra Hazretî Allînin hayvanları, âşkları. Hasan Çalık adında bir genç, alevîlik hakkında uydurmalar yapanların yalanlarına o kadar kanık samsı ki, başkalarını kötümek için söylenenleri hemen ayırdedebiliyor. Yalana karşı muaflik kazanmış. Onun için de:

«Burasını onaracaklar, ya da sizlere sıhhi evler yapacaklar, yollu konuşanlara banyo altından gülüyor. «Yutmam bu yalanları» der gibi bakıyor.

Mağaraları gezmek isteyen kalabalık bir gruba 40 numaralı kovuk gösterildi. Zifirî de necek kadar karanlık içi. İçinde sadece 4 kişi alabilecek geniş-

likteydi. Gözler karanlığa alıştıktan sonra burada nasıl yatıldığına hayret edenlerin bu duygusu, az sonra daha da kuvvetlendi. Mağaranın taş duvarına memleketi kurtaran ulu Atatürkün çok güzel bir resmi konmuştu. Atatürk, uygarlığın öncüsü Atatürk, hiç bir medenî nimetten yararlanmayan insanların mağara hayatı içinde bile olanca yüceliği ile vardı. Resmî ile de vardı. Üzü ile de vardı. Eksik olan yanı, Atatürkün açtığı medeniyet yolunda elde edilen nimetlerden hiç birinin bu Hoşgör mahallesine uğramadığı idi.

Yaşlı bir sakini vardı mağaranın. Resmî soranlara:

«Mustafa Kemal Paşamızı» karşılığını verdi. Bunu kürtçe söylüyordu. Ayrıca yine kürtçe şöyle diyordu:

«Mustafa Kemal Paşa olmasaydı ben çocuğumu İstanbulda Hukuk mektebine gönderemezdim. Oğlum İstanbulda okuyor, hâkim olacak.»

Adını soranlara da:

«İbrahim» diye cevap verdi. Soyadını da söyledi. Belki Hukukta okuyan genç, hâlâ mağarada yaşadıklarının bilinmesini istemez diye soyadını koymadık.

Hoşgör çukurlarının hepsi de böyle zifirî karanlık değildir. İki tanesi ferahtır. Üstelik bu iki mağaraya Belediye numara da koymamıştır. Öteki çukurların hepsi numaralı da neye bu

ikisinin numarası yok? Nedeni şu:

Uzun yıllardanberi bu çukurlarda yaşayanlar. Gecekondu yapacaklarına hazır mağaraları «mesken» kabulledikleri için Belediye ile ilişkileri olmamış. Ne kira vermişler, ne resim ödemişler. Ama sonradan Keleş Hoca dedikleri biri çıkmış ortaya. Mağaraların sahibi olduğunu söylemiş. Belediyeye başvurmuş, numara koydurmuş mağaralara ve de kira istemeye kalkmış. Her kovuktan 13.5 lira kira toplamaya başlamış. İki mağarayı da küçük baş hayvanlar için ayırmış. Gaziantepin ünlü kişilerinden Şihonun sürüleri buralarda geceliyor. Sürülerin bitişinde kovukta yatan bir ihtiyarın gözleri görmüyor. İçeri giren birisi oldu mu sesleniyor:

«Hesso?... Remo?...»

Giren yabancı ise:

«Kusura kalmayın, diyor, biz fukarayı, gözüm de görmüyor. Karımın da kulağı duymaz.»

25 yıl önce gelmişler bu çukura. Burada evlenmişler, burada gelin olmuşlar. Burada çocuk yetiştirmişler. Kendileri tarlalarda çalışmış. Para kazanmış çocuklarını okutmuş ve İstanbul tahsile göndermişler. Bir ailenin bütün fedakârlığı ve bütün zevki bir noktada toplanıyor:

Çocuklarını okutmak. Okut-

mak da bu hayata veda ettirmek.

Basık kovuklarda kanbur yaşayan insanlar, ışıklı bir hayata kavuşmak, uygar bir ulusun, girin bir il merkezinin ortasında bu sefaletten kurtulmak istiyorlar. Belediyeden tek görükları nimet, bir su borusu ve bütün bir mahalle halkının yararlandığı bir masuralık su. Ne delinen tavanı onarmaya izin veriyorlar, ne de elektrik teli geçiriyorlar. Gaz lambasının bile aydınlatamavaacağı kadar karanlık içinde, yokluklarla sarmas dolaş yaşıyorlar. Bunları sıhhi, ucuz evlere kavuşturacak yapıcı bir Belediye, yapıcı bir anlayışın hâkim olduğu bir İmar ve İskân Bakanlığı kurtarabilir ancak.

Bu insanları ziyaret eden, Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı M. Ali Aybar ve T.I.P. Genel İdare Kurulu üyeleri ve Gaziantep'te T.I.P. ileri derin derin düşünüyorlardı. Halkın bu acı hayat şartlarına rağmen kendilerini ağırlamak için gösterdikleri çaba, konukseverlik görülecek şeydi. Hiç bir partinin Genel Başkanı ve yöneticileri o güne kadar semilerine uğramamıştı. T.I.P. Genel Başkanı Aybar «halkımızın çilesi, halktan yana işleyecek demokrasi ile sona erebilir. Anayasamın açık ilkelere karşısında bu hayat şartları na göz yummak...»

T.I.P. ileri bu insanlara derin saygı duyarak Hoşgör çukurundan ayrıldılar.

Aybarın gözleri ıslaktı...

Asım Bezirci Sosyal Adalette

Geçen sayımızda da duyurduğumuz gibi, SOSYAL ADALET'in sanat sayfasını bundan sonra arkadaşımız ASIM BEZİRCİ yönetecektir. Eleştirmen Asım Bezirci gazetemizin bu konuda yaptığı teklifi sevinçle karşılamıştır. Gelecek sayımızdan başlayarak sanat sayfamızı düzenlemeği üstüne almıştır.

Asım Bezirci gazetemize gelen yazıların sanat açısından değerlendirilmesi ve sunuluşuyla uğraşacaktır. Bu uğraşmasında kendisine tam yetki ve bağımsızlık tanınmıştır.

Asım Bezirci 1927'de Erzurum'da doğmuştur. Babası demiryolu işçisidir. İlk öğrenimini Erzurum'da yapmıştır. Orta okulun birinci sınıfını Mersin'de, ikinci ve üçüncü sınıfları ile Liseyi ise parasız yatılı olarak Erzurum'da okumuştur.

1946'da İstanbul'a gelerek Üniversiteye girmiştir. 1950'de Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve

Asım Bezirci
— Gerçek eleştirinin öncülerinden —

Edebiyatı bölümünü bitirmiştir. Aynı yıl, Gerçek gazetesinde siyasal fıkralar yazmıştır. Üç ay süren bu yayımdan sonra

ya yazmayı bırakmak zorunda kalmıştır. Ancak 1955'te Forum, Yeni Ufuklar gibi dergilerde tek tek yazıları çıkmıştır. Sürekli yazmağa 1958'de başlamıştır. «Bu sırada Ankara'da yedek subaylığına yapmıştı. İlk eleştirileri (tenkitleri) Halis Acarı imzasıyla Pazar Postası'nda yayımlanmıştır. Ardından Dos ve Seçilmiş Hikâyeler Dergisine geçmiştir. Sonra Yeni Ufuklar, Yelken, A, Ye Ditepe, Köprü, Salkım, De, Ataç, Türk Dili, Y'n gibi çeşitli dergilerde yazmağa devam etmiştir.

Asım Bezirci 1959'da Dost dergisinin okurları arasında açtığı soruşturmada eleştiri alanında ikinciliği kazanmıştır. Ayrıca, 1963'te Otağ dergisinin soruşturmasında «Günlerin Göttürdüğü Getirdiği» adlı kitapla birinciliği ve «Çok Kapılı Oda» adlı kitapla da ikinciliği almış

tır. Fakat onu eleştirilenlik hayatında en çok sevindiren, yüreklandiren Hasan Ali Yücel'den aldığı 9 Ocak 1959 tarihli şu mektup olmuştur: «Sayın Bezirci, A dergisindeki İlyada Çevirileri hakkındaki özlü tenkit yazınızı okudum ve istifade ettim. Tarafsız, dikkatli, etrafı gören ve gösteren bir kaleminiz var. Haddim olmayarak sizi tebrik ederim. Sizinle tanışmak isterim. Ben yazları Orhantepe'de, kışları Ankara'da otururum. Genç misiniz, yaşlı mısınız, merak ediyorum. Ne ile uğraşırsınız? Bu deyişlerimi ihtiyarlığuma verin. Ben altmış aşkın ömrümde hep ışıklara koştum. Koştum, ama yorulmadım. Size de böyle geliyorum.»

Yazık ki, değerli eğitimcimiz Asım Bezirci ile tanışmadan aramızdan ayrılmıştır. Yurdumuzda bilimsel bir e-

leştirmenin kurulmasına çalışan, nesnel ve ciddi tutumuyla ilgi çeken Asım Bezirci'nin yayımlanmış kitapları şunlardır: Üç Hikâye, Gustave Flaubert'den, Işık Yayınları, 1955. Belâh Yer, Erskine Caldwell'den, H. Lütfi Ak'la birlikte, Dost Yayınları, 1969. Varoluşçuluk (Existentialisme), J. Paul Sartre'dan, Ataç Kitabevi, 1961. Seçme Şiirler, Paul Eluard'dan, A. Kadir Te birlikte, 1961. Çok Kapılı Oda, deneme — eleştiri — araştırma, Ataç Kitabevi, 1961. Turgut Uyar — Edip Cansever inceleme, H. Cöntürk'le birlikte, 1961. Günlerin Göttürdüğü Getirdiği, eleştirmeler, H. Cöntürk'le birlikte, Ataç Kitabevi, 1962. Sosyalizmin Işığında Bilin Ve Din, M. Cachin'den, Sosyal Yayınları, 1962.

